

Jalostuksen tavoiteohjelma

**päivitys
2023–2027**

Airedalenterrieri

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 20.3.2022
SKL:n jalostustieteellinen toimikunnan työvaliokunta
hyväksynyt 21.6.2022

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4. RODUN NYKYTILANNE.....	7
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	7
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	7
4.1.2 Jalostuspohja.....	8
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	11
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	11
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	12
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	12
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	12
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	12
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	12
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	16
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	24
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	24
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	25
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	25
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	32
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	35
4.3.4 Lisääntyminen	36
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	36
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	37
4.4. Ulkomuoto	37
4.4.1 Rotumääritelmä	37
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	39
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	40
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	41
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	42

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	42
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	44
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	45
6.1 Jalostuksen tavoitteet	45
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	46
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	46
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	47
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	47
7. LÄHTEET	48
8. LIITTEET	48

[Kun ohjelman tekstit ovat valmiit, päivitä sisällysluettelo painamalla hiiren oikeaa nappia sisällysluettelon kohdalla. Päivitä kenttä -> päivitä koko luettelo]

1. YHTEENVETO

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma on katsaus airedalenterrierin historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Siinä on tietoa jokaiselle rodusta kiinnostuneelle, mutta ennen kaikkea se on apuväline kasvattajille. Se asettaa kasvattajille myös velvoitteita, joten siihen perehtyminen on aiheellista jo ennen pentujen suunnittelua.

Kaikki rodun harrastajat toivovat tervettä, hyväluonteista ja rodunomaista airedalenterrieriä. Koska koirat eivät ole täydellisiä, on tehtävä kompromisseja ja tämä tavoiteohjelma tekee niistä joitakin ehdotuksia. Jalostuksen tavoiteohjelman punaisena lankana on, että airedalenterrierin terveyden säilymiseksi on pyrittävä takaamaan kannassa riittävä geneettinen vaihtelu ja olemaan avoimia sairauksien suhteen. Jalostukseen käytettävien koirien on oltava riittävän tasokkaita, mutta kaikkien jalostusvalintaa tekevien tulisi muistaa tarkastella koirien tasoa laaja-alaisesti eikä keskittyä vain yhteen yksittäiseen piirteeseen.

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Airedalenterrieri on keskikokoinen, neliömäinen ja liioittelematon koira, joka on tunnettu monipuolisena harrastuskoirana; sitä ei siis ole kehitetty mitään tiettyä käyttötarkoitusta varten. Tavoitteena on säilyttää rotu tasapainoisena ja terveenä niin henkisiltä kuin ruumiillisilta ominaisuuksiltaan.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Jalostuksen tavoitteena on laajentaa jalostuspohjaa käyttämällä ulkomaisia koiria, tuontikoiria sekä tuontispermaa. Jalostuskäyttöön pyritään saamaan mahdollisimman suuri osa suomalaisista jalostukseen sopivista koirista.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Pyritään säilyttämään airedalenterrierin iloinen ja ystävällinen luonne. Jalostukseen ei käytetä arkoja tai aggressiivisia koiria. Kannustetaan airedalenterriereiden monipuolista harrastuskäyttöä. Jalostusvalinnoissa kiinnitetään huomiota koiran toimintakykyyn ja sen käyttöominaisuuksiin.

Terveys ja lisääntyminen

- D-lonkkaisten koirien määrä pienemmäksi.
- Jalostukseen ei käytetä 2-kyynäisiä koiria.
- Tavoitteena saada geenitesti airedalenterrierin PRA:han/retinopatiaan. Tutkimusprojekti Helsingin yliopistossa Hannes Lohen tutkimusryhmässä käynnissä. Jatketaan silmätarkastusten järjestämistä ja verinäytteiden ottoa. Jos geenitesti sairauteen saadaan, päivitetään PEVISAA sen osalta.
- Jalostukseen suositellaan käytettävän yli kolmevuotiaita koiria, jotka on peilattu silmiltään terveiksi. Silmälausunto on voimassa 12 kk.

Ulkomuoto

Tavoitteena on, että koirilla ei ole rakenteessaan sellaisia ulkomuotovirheitä, jotka tekevät rodun tunnistamisen vaikeaksi. Liioitellut piirteet eivät ole toivottavia. Liian kapealeukaisia tai hammasvirheellisiä koiria ei käytetä jalostukseen.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

- Vanhemmilla on oltava ennen astutusta virallinen lonkka- ja kyynärniveltulos, jonka tulisi olla A tai B lonkkien osalta ja 0 tai 1 kyynärien.
- Astutushetkellä Suomessa asuvilla koirilla tulee olla virallinen silmäpeilauslausunto, joka ei saa olla 12 kk vanhempi.
- Jalostukseen käytettävien koirien tulisi olla yli kolmevuotiaita. Ikäsuositus liittyy vuonna 2015 löytyneisiin PRA-tapauksiin, jotka ovat puhjenneet nuorilla koirilla.
- Vanhemmilla täytyy olla vähintään arvosana H näyttelystä.
- Uroksen pentumäärän yläraja on 30.
- Jalostukseen käytetyillä koirilla tulisi olla luonnetesti hyväksytysti läpäisty
- Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Airedalenterrieri kehittyi 1800-luvun puolivälissä Yorkshiressa, Englannissa. Siellä haluttiin yhdistää paikallisten terriereiden, saukkokoirien ja eräiden muiden, lähinnä hound- ja bull-koirien ominaisuudet yhteen niin, että saataisiin tulokseksi mahdollisimman monikäyttöinen, erityisesti erilaiseen metsästykseseen soveltuva koira.

Rodun kehittäjät olivat kouluttamattomia maa- ja tehdastyöläisiä, joten mitään dokumentaatiota rodun syntyvaiheista ei ole olemassa. Nämä miehet tarvitsivat monikäyttöistä koiraa, joka oli avuksi luvallisessa metsästyksessä jokirannoilla, pienriistan tai lintujen salametsästyksessä kruunun mailla sekä tuhoeläinten saalistamisessa kotinurkista. Saman koiran haluttiin olevan myös valpas vahtikoira, eikä haitaksi ollut sekään, jos sen avulla saattoi ansaita hieman vedonlyönnissä koiratappeluissa tai vesirottien metsästyskilpailuissa.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Rotu vakiintui 1800-luvun lopulla; se tunnettiin aluksi nimillä Bingleyn terrieri ja Waterside-terrieri. Ensimmäinen maininta airedalenterrieri-nimestä löytyy näyttelytuloksista vuodelta 1883, ja vuonna 1886 Englannin Kennelklubi lisäsi kantakirjaansa airedalenterrierin.

Rotu levisi pian maailmalle. Ensimmäinen airedale vietiin Yhdysvaltoihin vuonna 1881, Saksaan 1893; Pohjoismaiden näyttelyissä se esiintyi jo 1890-luvulla ja Tanskaan tuotettiin ensimmäinen koira Saksasta v.1909.

Yhdysvalloissa rodun monipuolisia ominaisuuksia jäljestävänä ja pysäyttävänä koirana alettiin pian hyödyntää suurriistan metsästyksessä. Saksalaiset alkoivat kouluttaa airedalenterrierejä sotaväen tarpeisiin kuulovartio-, viesti- ja haavoittuneiden etsintäkoiriksi. Myös rodun kotimaassa Englannissa merkittävien koirien kouluttaja, Colonel E. H. Richardson innostui airedalen käyttöominaisuuksista ja aloitti airedalenterriereiden kouluttamisen sotilaiden ja poliisien avuksi.

Molemmissa maailmansodissa airedalenterriereitä käytettiin apuna kaikilla rintamilla. Myös venäläisillä ja japanilaisilla oli airedaleja viesti-, kuljetus- ja lääkintätehtävissä. Suomeen ensimmäiset koirat toi Helsingin Poliisilaitos vuonna 1910. Vuodesta 1925 lähtien myös suojeluskuntajärjestöllä oli airedalenterriereitä. Palveluskoirakokeisiin airedalenterrierit ovat Suomessa osallistuneet 1930-luvulta lähtien, ja kaksi airedalenterrieriä palveli rintamalla talvi- ja jatkosodan aikana.

Sotien jälkeen varsinkin Englannissa airedalenterrierin käyttö sotilas- ja poliisitehtävissä hiipui, ja kun yhteiskunnallisista muutoksista johtuen metsästyskoirien tarve väheni, airedalenterrieristä on vuosien saatossa tullut siellä pääasiassa seurakoira.

Myös Yhdysvalloissa ja Kanadassa airedalet ovat lähinnä seurakoiria, mutta siellä on säilynyt myös metsästysperinne. Suurriistan metsästys airedalen avulla on nykyisin hyvin harvinaista, mutta lintujen metsästys ja nisäkkäiden jäljestäminen ovat lisänneet suosiotaan jopa koemuotona. Airedalea käytetään myös hakevana, seisovana, ylösajavana ja noutavana lintukoirona. Pohjois-Amerikassa harrastetaan metsästyskokeiden lisäksi myös tottelevaisuuskokeita, agilitya, flyballia ja suojelua. Airedaleja työskentelee myös pelastus- ja poliisikoirina.

Ulkomuodossa on tapahtunut kehitys tyylikkään terrierityypin suuntaan - ehkä kestävyys ja liikkuvuuden kustannuksella. Alkuaikojen airedalesta selkä ja lanne ovat lyhentyneet ja jäykistyneet ja varsinkin etukulmaukset suoristuneet. Muu maailma on seurannut pitkälti rodun kotimaan ja USA:n kehitystä, eikä tyyppissä ole havaittavissa suuria eroja mantereittain tai maittain, varsinkin kun Venäjänkin uusi kanta perustuu pääasiassa tuonteihin.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Airedalenterriereiden kehityshistoria ei ole tarkkaan raportoitu, joten tiedossa ei ole yhtä aikaa kehittyneitä sukulaisrotuja. Monien englantilaisten terriereiden historia on tosin samantyyppinen kuin airedalenterrierillä, eli ne kehitettiin, koska tarvittiin rohkeaa ja monipuolista koiraa. Tavallisilla ihmisillä ei välttämättä ollut rahaa pitää useita koiria, joten sen yhden tuli soveltua mahdollisimman moneen tarkoitukseen.

Eri linjat

Saksassa airedalenterrieristä kehittyi palveluskoira, jolla oli jalostusvaatimuksena usean vuosikymmenen ajan myös koulutustunnus. Myös Venäjällä arvostettiin ennen kaikkea airedalen palvelus- koiraominaisuuksia ja panostettiin koirien vartiointi- ja suojeluominaisuuksiin. Suomessa pk-kokeiden vaihtoehtoisiksi tulivat 1970-luvulla myös tottelevaisuuskokeet ja pelastuskoiratoiminta sekä 1990-luvulla agility, joihin aktiviteetti on osaltaan siirtynyt. Airedalenterriereillä, kuten kaikilla muillakin roduilla, on ollut myös vuodesta 1994 oikeus osallistua metsästyskoirien jäljestämiskokeeseen. Joitakin yksilöitä käytetään nykyisinkin hirven, linnun ja pienriistan, kuten minkin, metsästyksen. Kaikkialla maailmassa suurin osa airedalenterriereistä on kuitenkin seurakoirona.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomen Poliisikoiralaitoksen lisäksi myös suojeluskuntajärjestöllä oli airedalenterriereitä vuodesta 1925 alkaen. Sotien jälkeen airedalenterriereiden rekisteröintimäärät vakiintuivat ja kasvoivat vähitellen, kunnes putosivat lähes puoleen vuonna 1996 voimaan tulleen typistyskiellon jälkeen (keskimäärin 135 pennusta 70 pentuun).

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

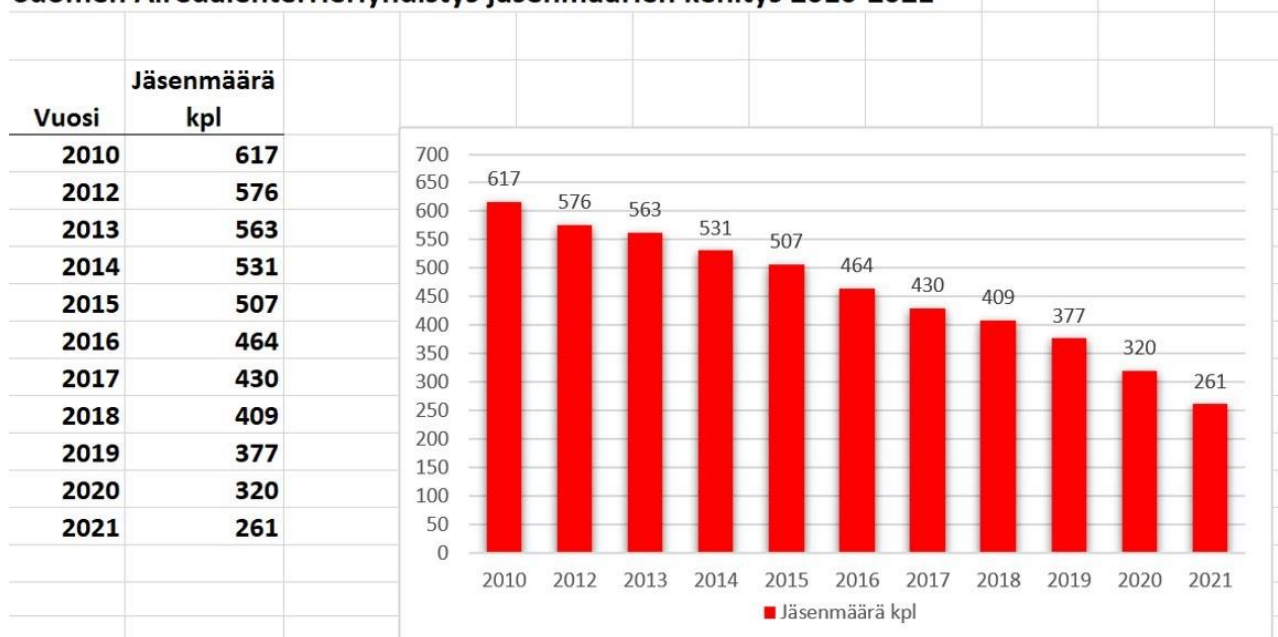
Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Airedalenterrieriyhdistys r.y. on perustettu vuonna 1946 Suomen Seurakoira- ja Terrierikerhon Airedalenterrieriosastona. Itsenäinen Suomen Airedalenterrieriyhdistys r.y. perustettiin v.1951. Yhdistyksen jäsenmäärä on ollut enimmillään 990 henkilöä. Yhdistyksen toiminta kattaa koko maan ja useissa maakunnissa on paikallisia alajaostoja. Yhdistyksen toimeenpaneva elin, hallitus, valitaan sääntömääräisesti marraskuun yleiskokouksessa ja se mm. hyväksyy yhdistyksen uudet jäsenet.

Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Vuoden 2020 lopussa Suomen Airedalenterrieriyhdistyksessä oli 320 jäsentä. Jäsenmäärä on seurannut rekisteröintimääriä ja trendi on ollut laskeva viimeisen 20 vuoden aikana, joskin pientä kasvua oli vuosina 2004 ja 2005.

Suomen Airedalenterrieriyhdistys jäsenmäärien kehitys 2010-2021

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Airedalenterrierin jalostuksesta vastaa ensisijaisesti hallituksen nimittämä jalostustoimikunta, johon kuuluu 2 - 5 jäsentä. Jalostustoimikunta toimii Kennelliiton ohjeistuksen mukaisesti.

Jalostustoimikunnan tehtävä on mm. informoida kasvattajia rodussa ilmenevistä perinnöllisistä sairauksista ja niiden tilanteesta, rodun PEVISA-säännöistä sekä tarjota jalostusneuvontaa tarpeen mukaan.

Jalostustoimikunnan työ keskittyy tietojen keräämiseen ja analysointiin sekä tiedon jakamiseen kasvattajille ja koiranomistajille; esimerkiksi kotisivuille perustetun terveystietopankin avulla. Toimikunta luottaa kasvattajien asiantuntemukseen, etiikkaan ja ryhmäkuriin sekä ostajien valistuneisuuteen toiminnan tason valvojana. Rotujärjestön ensisijainen tehtävä on jakaa tietoa.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Perimän monipuolisuus tarkoittaa sitä, että populaatiossa on olemassa samasta geenistä useita eri muotoja. Tämä vähentää resessiivisesti periytyvien sairauksien ilmituloa, sillä kahden sairaan alleelin (geenin) sattuminen samaan yksilöön on epätodennäköistä, koska valinnanvaraa on enemmän. Suhteellisen pienilukuisissa koiraroduissa, joihin airedalenterrierikin kuuluu, on erityisen tärkeää, että jalostuspohja pysyy mahdollisimman leveänä, jotta monimuotoisuus säilyisi. Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on 5 % pienilukuisissa roduissa laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. (<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>)

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositolasto (2011–2020) – rekisteröinnit (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	44	47	43	54	29	49	48	97	67	53
Tuonnit	3	9	12	10	2	2	1	6	4	1
Rekisteröinnit yht.	47	56	55	64	31	51	49	103	71	54
Pentueet	7	8	7	9	5	5	7	12	9	7
Pentuekoko	6,3	5,9	6,1	6,0	5,8	5,4	6,9	8,1	7,4	7,6
Kasvattajat	4	4	4	7	4	4	4	9	5	5
jalostukseen käytetyt eri urokset										
• Kaikki	6	7	7	8	5	8	6	11	7	6
• Kotimaiset	4	4	2	3	3	1	4	5	3	2
• Tuonnit		1	1			2	1	2		2
• Ulkomaiset	2	2	4	5	2	5	1	4	4	2
Keskimääräinen jalostuksen käyttöikä	9v9kk	6v6kk	5v1kk	4v6kk	6v1kk	6v5kk	3v10kk	4v10kk	5v2kk	4v5kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut										
• Kaikki	7	8	7	9	5	9	7	12	9	7
• Kotimaiset	6	7	6	7	3	8	6	10	7	6
• Tuonnit	1	1	1	2	2	1	1	2	2	1
Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4v1kk	4v10kk	4v4kk	3v8kk	3v9kk	3v11kk	4v7kk	4v4kk	3v4kk	3v6kk
Isoisät	10	14	12	14	8	13	10	21	13	10
Isoäidit	10	15	12	15	8	15	10	20	14	12
Sukusiitosprosentti	1,14%	0,58%	1,21	0,36	1,50%	1,87%	2,29%	2,42%	1,80%	1,15%

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuosina 2011–2020 on rekisteröity keskimäärin 53 koiraa vuodessa. Kymmenen vuoden aikana on rekisteröity 50 tuontikoira ja 531 Suomessa syntynyttä pentua (Taulukko 1.)

Jakautuminen linjoihin

Pääosa Suomessa kasvatettavista airedalenterriereistä edustavat ns. näyttelylinjaa, tällä hetkellä Suomessa ei kasvateta Saksasta alun perin olevaa käyttölinjaa. Näitä linjoja käytetään myös jalostukseen keskenään.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomeen on tuotu keskimäärin 5 koiraa vuodessa. Tarkemmat tiedot taulukossa 1. Koiria on tuotu Suomeen eniten Saksasta, Ruotsista ja Virossa. Tuonteja on myös Iso-Britanniasta, Norjasta, Puolasta, Valko- Venäjältä ja Venäjältä.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Vuosina 2011–2020 urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä on vaihdellut 3 v 10 kk:sta 9 v 9 kk:een. Nartuilla ikähaitari on pysynyt melko tasaisena, ollen 3 v 4 kk – 4 v 10 kk. (Taulukko 1.)

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa paritettavat koirat ovat sukua keskenään. Sukusiitos lisää riskiä resessiivisten perinnöllisten sairauksien esille tuloon, sillä sukulaisyhdistelmillä geneettinen vaihtelu pienenee ja sairautta aiheuttavat geenimuodot tulevat yleisemmiksi (<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/sukusiitos>). Airedalenterriereillä suositellaan yhdistelmän sukusiitosprosentin ylärajaksi 6,25% viidestä sukupolvesta laskettuna.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Vuosina 2011 – 2020 keskimääräinen sukusiitosaste on vaihdellut välillä 0,36 % - 2,42 %. (Taulukko 1.) Sukusiitosprosentti on kuitenkin ollut melko tasaisessa laskusuunnassa.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi (2011-2020) (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Per vuosi										
-Pentueet	7	8	7	9	5	9	7	12	9	7
-Jalostukseen käytetyt eri urokset	6	7	7	8	5	8	6	11	7	6
-Jalostukseen käytetyt eri nartut	7	8	7	9	5	9	7	12	9	7
-Isät / Emät	0,86	0,88	1,00	0,89	1,00	0,89	0,86	0,92	0,78	0,86
-Tehollinen populaatio	9 (64%)	10 (62%)	9 (64%)	12 (67%)	7 (70%)	12 (67%)	9 (64%)	16 (67%)	11 (61%)	9 (64%)
-Uroksista käytetty jalostukseen	0%	3%	0%	6%	0%	9%	7%	11%	13%	16%
-Nartuista käytetty jalostukseen	0%	0%	4%	9%	10%	39%	20%	15%	15%	16%
Per sukupolvi (4 vuotta)										
-Pentueet	31	29	30	30	33	39	35	39	40	42
-Jalostukseen käytetyt eri urokset	23	22	24	23	26	26	25	27	27	27
-Jalostukseen käytetyt eri nartut	26	24	26	27	29	31	29	31	35	36
-Isät / Emät	0,88	0,92	0,92	0,85	0,90	0,84	0,86	0,87	0,77	0,75
-Tehollinen populaatio	33 (53%)	31 (53%)	34 (57%)	34 (57%)	37 (56%)	39 (53%)	37 (53%)	39 (50%)	42 (52%)	43 (51%)
-Uroksista käytetty jalostukseen	3%	3%	4%	6%	8%	77%	10%	10%	8%	6%

-Nartuista käytetty jalostukseen	4%	5%	17%	21%	22%	21%	16%	15%	18%	17%
----------------------------------	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Viimeisten sukupolvien aikana uroksia on käytetty jalostukseen keskimäärin 6 % sukupolven aikana rekisteröidyistä, narttuja 15 %. Viimeisen sukupolven (2017–2020) kohdalla on huomioitava, että se on vasta tulossa tai tullut jalostusikään, joten tämän sukupolven kohdalla varsinkin narttujen %-osuus tulee nousemaan. Tarkemmat tiedot taulukosta 2.

Isät/emät -luku

Keskimääräinen isät/emät –suhdeluku viimeisen kymmenen vuoden aikana on 0,86 (Vuositteiset suhdeluvut taulukossa 2.), joka tarkoittaa, että jalostusnarttuja on enemmän kuin uroksia.

Ihanteellisinta perimän monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta olisi, että suhdeluku olisi 1.

Tilannetta voidaan kuitenkin pitää melko hyvänä, suhteissa ei ole tapahtunut merkittäviä heilahduksia viimeisten sukupolvien aikana.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko kertoo rodun geneettisestä monimuotoisuudesta. Mitä suurempi tehollinen populaatiokoko rodulla on, sitä paremmin geneettinen vaihtelu säilyy. Pieni tehollinen populaatio lisää riskiä perinnöllisten sairauksien lisääntymiseen ja esille tuloon. Tehollisen populaatiokoon tulisi olla lyhyellä aikavälillä yli 100, jotta sukulaistumisesta johtuva sisäsiittoisuus ei rappeuttaisi sitä (Lähde: Katariina Mäki, <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko>).

Rodun tehollinen populaatiokoko

Airedalenterriereiden keskimääräinen tehollinen populaatiokoko viimeisten sukupolvien aikana on keskimäärin 37 (Taulukko 2.). Tämä tarkoittaa, että rodun geneettinen monimuotoisuus vähenee ja geenimuotoja häviää nopeasti. Tehollinen populaatio on ollut laskussa jo parinkymmenen vuoden ajanjaksolla. Airedalenterriereiden rekisteröintiluvut ovat vähentyneet vuodesta 1995 lähtien.

Vuosittaiset rekisteröintimäärät ovat viime vuosina olleet keskimäärin 58 rekisteröityä koiraa.

Rekisteröintimäärien laskuun vuonna 1995 vaikutti selvästi voimaan tullut typistyskielto. Tällä hetkellä typistyskiellolla ei ole vaikutusta rekisteröinteihin. Airedalenterrieri on kuitenkin suhteellisen vaativa trimmattava rotu. Ihmisten mukavuudenhalu on lisääntynyt, eikä melko kookkaaseen trimmattavaan koiraan ehkä olla valmiita satsaamaan, kun saatavilla on pienempiä ja helppohoitaisempiakin rotuja. Rodun monipuolisuutta harrastuskoirana ja erinomaisena perhekoirana tulisi korostaa ja tehdä rotua tunnetummaksi. Vanhalla maineella ”terriereiden kuninkaana” ei ole ehkä enää tänään sellaista kaikupohjaa kuin aikaisemmin, ja tässä on rotujärjestöllä edessään haasteita.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden (2011-2020) aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

#	s.v	Tilastointiaikana					Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Kumulat %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1.	2009	KATHERINA'S LAND RDMUND	3	30	5,65 %	6 %	4	27	3	30
2.	2021	HAPPY POP'S JACKIN-THE-BOX	4	29	5,46 %	11 %	1	6	4	29
3.	2007	MUSCIDA'S APOCALYPTICA	3	24	4,52 %	16 %	3	15	3	24
4.	2014	EST ETIAM RIDEAMUS SEMPER	4	24	4,52 %	20 %	2	4	4	24
5.	2013	FLAIRE MATTERHORN FOR SHER	3	21	3,95 %	24 %	5	33	3	21

6.	2010	BIG LADY'S DIRTY HARRY	3	21	3,95 %	28 %	3	22	3	21
7.	2007	SAREDON AMERICAN GANSTER	3	20	3,77 %	32 %	17	87	5	37
8.	2006	EXTEMPORE KICK-OFF	3	19	3,58 %	35 %	1	3	3	19
9.	2010	LISJÖS ISAK	2	19	3,58 %	39 %	6	27	2	19
10	2012	BIG LADYS MATTHEW MCCOY	3	15	2,82 %	42 %	0	0	3	15
11	2004	STARGUS DEVIL'S DUE	4	15	2,82 %	45 %	9	47	4	15
12	2009	EXTEMPORE LET'S GO AGAIN	2	14	2,64 %	47 %	3	19	2	14
13	2006	LONGVUE JACKPOT OF SAREDON	1	12	2,26 %	50 %	4	11	1	12
14	2010	MINDHUNTER ABSOLUTE VERITY	1	12	2,26 %	52 %	1	11	1	12
15	2013	RILIIS SÄLLIHÄN SE	1	11	2,07 %	54 %	0	0	1	11
16	2007	KATHERINA'S LAND QUITE SO	2	10	1,88 %	56 %	3	13	3	23
17	2006	EIKU VOM TREFFENWALD	1	10	1,88 %	58 %	0	0	2	16
18	2009	PELLE VOM ROTEN MILAN	1	10	1,88 %	60 %	2	12	1	10
19	1997	GREENFIELD CAPTAIN FANTASTIC	1	9	1,69 %	61 %	28	116	5	37
20	2003	EVERMAY'S HIGH PERFORMANCE	1	9	1,69 %	63 %	22	90	3	12

13 urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista.

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden (2021–2020) aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua
(Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Tilastointiaikana						Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	s.v	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1.	2010	JAYMITCH ZIGGY SEPPER	3	25	4,71 %	7	41	3	25
2	2009	BIG LADYS VOLCANIC LILY	2	21	3,95 %	2	17	2	21
3	2011	BIG LADY'S JEWEL AGAIN	3	19	3,58 %	0	0	3	19
4	2015	HIGH VOLTAGES SWEET MELODY	2	18	3,39 %	0	0	2	18
5	2008	BIG LADY'S TORNADO MILLIE	2	17	3,20 %	3	14	2	17
6	2008	BIG LADY'S U LOOK AWESOME	2	15	2,82 %	5	26	2	15
7	2009	EXTEMPORE LAST WALZ AM I	3	15	2,82 %	1	9	3	15
8	2007	BIG LADY'S NIGHTWISH	1	14	2,64 %	2	16	1	14
9	2013	HIGH VOLTAGES ROCK DIVA	2	14	2,64 %	0	0	2	14
10	2013	ALOIZ DELI WANDA RUDBEKKIA	2	13	2,45 %	2	12	3	14
11	2014	KLOFKULLA'S FIRST LADY	2	13	2,45 %	1	6	2	13
12	2007	BIG LADY'S NUTCRACKER	1	12	2,26 %	1	2	1	12
13	2013	LILYDALE APRICOT ASTRID	1	11	2,07 %	0	0	1	11
14	2012	BIG LADY'S OUR MADAME BUTTERFLY	2	11	2,07 %	7	37	2	11
15	2015	BIG LADY'S BRILLIANT WISH	1	11	2,07 %	0	0	1	11
16	2007	QUINNESSE V. ERIKSON	1	10	1,88 %	2	12	2	19
17	2008	ENERGETICS BONFIRE	1	10	1,88 %	0	0	1	10
18	2011	BIG LADY'S GILDED WISH	1	10	1,88 %	1	11	1	10
19	2006	BIG LADY'S JUST ONE LOOK	1	9	1,69 %	9	55	2	20

20	2007	BIG LADY'S NEVER SAY NEVER	1	9	1,69 %	1	9	2	14
----	------	----------------------------	---	---	--------	---	---	---	----

Jalostuskoirien käyttömäärät

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. (lähde: Katariina Mäki, <https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>)

Rekisteröintimäärissä airedalenterrierit kuuluvat pienilukuisiin rotuihin. Viimeisen sukupolven aikana (2017-2020) rekisteröintejä on yhteensä 222. Airedalenterriereillä siis suositeltu monimuotoisuuden turvaava jälkeläismäärä neljän vuoden rekisteröintimäärästä laskettuna on 5 %. Airedalenterrierillä tämä tarkoittaa viimeisen sukupolven mukaan laskettuna n. 11 pentua. Taulukossa 3. 20 eniten käytetystä uroksesta kaksi ensimmäistä ylittää 5% suosituksen. Koska toisen polven jälkeläisten määrä kuitenkin kertoo paremmin sen, miten suuren jalostusannoksen uros tuo populaatioon, voidaan todeta että listan 17. käytetyin uros, amerikkalainen Greenfield Captain Fantastic, vaikkakin sillä on vain 1 pentue ja 9 pentua, on merkittävin jalostusuros 116 toisen polven jälkeläisellään. Listan käytetyin uros on Katherina's Land Redmund, jonka jälkeläisiä ei ole listalla.

Rodussa, jossa pentueet ovat suhteellisen suurilukuisia ja rekisteröintejä on melko vähän, voi yksittäisen jalostusnartun osuus olla merkittävä. Käytetyin narttu, Jaymitch Ziggy Zepher, ylittää 4,71 % jälkeläismääräosuuteen. Nartulla on toisen polven jälkeläisiä 41, joista 4. listalla oleva High Voltages Sweet Melodyllä on 2 pentuetta, yhteensä 18 pentua. Eniten toisen polven jälkeläisiä on 19. listalla olevalla nartulla Big Lady's Just One Look, 55 kappaletta. 20. käytetyimmän listalla olevista nartuista 14 on jo jälkeläisiä toisessa polvessa.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

7. Käytetyimmän jalostusuroksen, Saredon American Gangsterin, jälkeläiset, Big Lady's Dirty Harry on urosten listalla kuudenneksi käytetyin ja Lisjös Isak kahdeksanneksi käytetyin uros. 20. listalla oleva Evermay's High Performance on 7. käytetyimmän American Gangsterin isä sekä narttujen listalla 14. käytetyimmän Big Lady's Our Madame Butterflyn isä.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Airedalenterriereiden tärkeimmät kasvatusmaat ovat Englanti, Saksa, Yhdysvallat, Venäjä ja Australia. Rotu ei ole kovin runsaslukuinen missään, keskimäärin pentuja rekisteröidään Ruotsissa 63 pentua/vuosi. Vuosi 2020 oli pentujen syntymän suhteen alin, jolloin vain 22 pentua rekisteröitiin. Norjassa 46, Tanskassa 46, Australiassa 279, Saksassa 785 ja Englannissa 604 (määrät laskettu vuosien 2011–2020 rekisteröinneistä). Saksassa on käyttölinjainen sukulinja, muuten eri maiden populaatiot ovat hyvin pitkälle samoja sukulinjoja, koska koirien jalostuskäyttö maiden välillä on yleistä (sperman vienti ja jalostuslainat). Rodun kotimaassa Englannissa populaatio on hyvin sisäsiittainen.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Airedalenterrierin jalostuspohja on melko suppea ja useat eniten jalostukseen käytettävät koirat ovat lähisukulaisia (sisarusia tai jälkeläisiä).

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Tärkeimpiä airedalenterrierin jalostuspohjaa kaventavia tekijöitä ovat pieni koirapopulaatio ja

kasvattajien vähäinen määrä. Laadukasta ulkomaista jalostusmateriaalia ei ole helposti saatavilla ja erillisiä linjoja on vähän.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Airedalenterrierin PEVISA-ohjelmassa ei ole jälkeläismäärään liittyviä ohjeita.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmässä luonne kuvataan lyhyesti: ”Valpasilmeinen, nopealiikkeinen ja kaikkeen tapahtuvaan hyvin tarkkaavaisesti suhtautuva. Luonne kuvastuu silmien ilmeestä, korvien asennosta ja pystystä hännästä. Airedalenterrieri on avoin ja luottavainen, ystävällinen, rohkea ja älykäs. Aina valpas, ei aggressiivinen, kuitenkin peloton.” Hylkäävät virheet: vihaisuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Tällä hetkellä Suomessa airedalenterrierien kasvatusta on painottunut näyttelylinjaan. Pääsääntöisesti kuitenkin käyttölinjaisia airedalenterrieri pentuja tuodaan Saksasta Suomeen. Tulevaisuutta ajatellen linjat olisi hyvä yhdistää, jotta geenipooli ei pienene enempää.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Airedalenterriereiden PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty vaatimuksia käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testauksesta tai kuvauksesta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Airedalenterrierin kuuluisi olla aktiivinen ja toimintakykyinen koira ilman ylilyöntejä ja minkään ominaisuuden suhteen. Tämä pitää paikkaansa suurimman osan kohdalla. Arkoja, erittäin pehmeitä, kovia ja aggressiivisia taikka häiritsevästi vilkkaita tai flegmaattisia yksilöitä on harvassa.

Arkuutta tai liiallista pehmeyttä ei toivota yksilöissä esiintyvänä ominaisuutena. Aggressiivisuutta ei myöskään toivota esiintyvän toisia koiria kohtaa. Ns. räyhääminen saattaa juontaa juurensa epävarmuudesta, mutta myös muista syistä, kuten liian voimakkaasta puolustushalusta, jotka ovat molemmat epäsuotavia ominaisuuksia airedalenterrierille.

Airedalenterrierin tulee olla valpas ja tarkkaavainen. Jotkut koirat ovat liian vilkkaita, eivätkä ne pysty keskittymään pitkäjänteisyyttä vaativiin tehtäviin. Myös niiden käytös saattaa vaikuttaa hermostuneelta.

Koira, joka ei omaa riittävää toimintakykyä ja taisteluhaluja, on hankala koulutettava, myös kilpailulajeihin. Airedalenterrierin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä, satunnaisesti voimakaskin, riistavietti voi yllättää sekä seurakoiran että harrastuskoiran omistajan, ellei harrastuksena ole metsästys.

Luonnekysely

Airedalenterriereiden omistajien mielikuvaa koiristaan on seurattu vuodesta 1981 rekisteröidyistä koirista alkaen. Kysely tehdään viiden vuoden välein ja se lähetetään yli viisivuotiaiden koirien omistajille. Viimeisin koirakannan kartoitus on tehty vuonna 2017. Koirakannan kartoituksesta saatuja tuloksia on analysoitu tarkemmin kohdassa 4.2.6.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Airedalenterriereillä on MH-luonnekuvaustuloksia 2000-2020 välisenä aikana yhteensä 22 kpl (1,47%), joista 1 ohjaajan keskeyttäjä. Saman aikavälin rekisteröinnit rodussa on 1500. MH-luonnekuvaus ei selvästikään ole saanut suosiota rodun harrastajien parissa. 2015 vuoden jälkeen MH-luonnekuvaukseen on osallistunut 2 koiraa v. 2016. Tämän jälkeen osallistuneita ei ole.

Luonnetesti LT

Huomioitavaa:

Luonnetestin arvostelukaavaketta muutettiin vuonna 2015 siten, että kohdissa toimintakyky, terävyys ja hermorakenne jaettiin arvosana +1 kahtia (a ja b) ja taisteluhalu arvosana +2 kahtia (a ja b) tarkemman kuvan saamiseksi. Ennen vuotta 2015 arvosteltujen koirien tulokset ovat kuitenkin vertailukelpoiset myös sen jälkeen arvosteltujen koirien tulosten kanssa. Tulokset ovat kuitenkin riittävän suuntaa-antavia arvioita, joita voi analysoida keskenään.

Mikäli *hyväksytty* luonnetesti on rodulla rekisteröinnin ehto, koiralla tulee olla tulos, jossa loppupistemäärän on vähintään +75 ja koira on saanut vähintään arvosanan + 1 terävyydessä, hermorakenteessa ja luoksepäästävyyydessä, sekä arvosanan + laukauspelottomuudesta. Alle +75 pistettä saaneen koiran luonnetestin voi tietyin edellytyksin uusida kerran.

Osa-alueet:

1. Toimintakyky

Toimintakyky on koiran kykyä hallita tekojaan huolimatta siitä, että se on pelästynyt tai joutunut pelon valtaan. Toimintakykyinen koira pystyy pelostaan huolimatta toimimaan tilanteissa oikealla tavalla ja tarvittaessa voittamaan pelkonsa päästäkseen päämääräänsä.

Toimintakyvyn vastineena voidaan pitää rohkeutta. Rohkeuteen vaikuttavat perimän lisäksi koiran aiemmat kokemukset eli ympäristö. Luonnetestissä toimintakykyä testataan uhan alla, ns. kelkkakokeessa. Ilman uhkaa toimintakykyä arvioidaan ns. pimeässä huoneessa. Toimintakyky on yksi luonnetestin tärkeimmistä testattavista osa-alueista, koska tätä kaikki koirat tarvitsevat sekä arkielämässä että työ- ja käyttökoirat varsinaisesti työskennellessään.

2. Terävyys

Selvästi terävyyttä osoittava koira reagoi pieneenkin uhkaavaksi kokemaansa ärsykkeeseen aggressiivisesti. Testissä + -tuloksen saamisen edellytyksenä on palautuminen eli koira hyväksyy uhanneen ihmisen sen jälkeen, kun uhka on poistunut ja ihminen on ystävällinen.

3. Puolustushalu

Puolustushalulla tarkoitetaan koiran taipumusta hyökkäyksen tai sen yrityksen avulla puolustaa itseään, laumaansa tai reviiriään. Testissä ohjaajaa ja koiraa kohtaan hyökkää vieras henkilö ja testissä arvioidaan koiran reaktioiden voimakkuutta.

4. Taisteluhalu

Taisteluhalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsessään ilman, että se perustuisi aggressioon. Se on tietynlaista leikkihalua, jossa on taistelua. Luonnetestissä taisteluhalua tarkkaillaan vetoleikissä testituomarin leikittäessä koiraa.

5. Hermorakenne

Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä huono- tai hyvähermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloihin ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä.

6. Temperamentti

Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Sopeutumiskykyiset koirat ovat yleensä vilkkaita. Vilkas koira on tarkkaavainen, vastaanottaa nopeasti uusia ympäristön ärsykeitä tottuen niihin ja niiden merkitykseen nopeasti.

Kohtuullisen vilkas koira reagoi hieman hitaammin. Erittäin vilkas koira taas vastaanottaa suuren määrän vaikutteita ympäristöstään, jolloin seurauksena on liian suuri määrä nopeasti sisäistettäväksi ja koiralla pidempi sopeutumis aika. Häiritsevän vilkas koira reagoi erittäin/liian nopeasti, eikä pysty keskittymään ja pysymään paikoillaan.

7. Kovuus

Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa - tai olla muistamatta, epämiellyttäviä kokemuksia. Hieman pehmeä koira haluaa jatkossa välttää paikkaa, jossa se on aiemmin pelästynyt. Koira tarvitsee tässä ohjaajan tukea. Kohtuullisen kova koira ei osoita pelkoa tai välttä paikkaa, jossa se on aiemmin pelästynyt. Kova koira ei ole pelästynyt yllätyksellisessä tilanteessa, vaan sen pyrkimyksenä on päästä selvittämään, mikä kyseinen asia on tai oli.

8. Luoksepäästävyys

Koira on luoksepäästävä (hyväntahtoinen, luoksepäästävä ja avoin), kun se mielellään ja oma-aloitteisesti hakeutuu muidenkin tapaamiensa ihmisten seuraan, kuin ohjaajansa. Aluksi välttelevää tai väistävää koiraa kuvaillaan 'aavistuksen' tai 'hieman' pidättyväksi. Koiraa, joka selkeästi välttää tutustumista tai joka osoittaa näkyvää vastenmielisyyttä joutuessaan kosketukseen vieraiden kanssa, kuvaillaan selvästi pidättyväksi.

9. Laukaisuvarmuus

Laukausvarmuus (+++) on toivottu ominaisuus erityisesti metsästys- ja käyttökoirilla. Laukauskokematon (++) on koira, joita ei esim. käytetä sellaisessa työssä, jossa ne olisivat kuulleet tai olleet tekemisissä laukauksien (tai kovien äänien) kanssa.

Testin tulokset

Edellä luetellut ominaisuudet arvioidaan kuusiportaisella asteikolla +3 ... -3, jolla negatiiviset arvosanat ilmentävät ei-toivottua käyttäytymistä. Useimmissa arvosanoissa testin kannalta korkein arvosana +3 ei suoraan kuvaa testattavan ominaisuuden suurinta tasoa tai voimaa, esimerkiksi puolustushalun +3 arvosana annetaan kohtuullista halua osoittavalle koiralle - suuri tai erittäin suuri hillitsemätön puolustushalu alentaa arvosanaa. Vain toimintakyvyn ja hermorakenteen arvostelussa korkein arvosana vastaa ominaisuuden suurinta voimakkuutta. Kullekin ominaisuudelle on lisäksi määritelty kerroin (1-35), jolla kerrottuna annetut arvosanat muodostavat testin loppupisteet. Kertoimet on määritetty testattavien ominaisuuksien koulutettavuuden peittämiseksi: esimerkiksi koiralle helposti koulutettavan puolustushalun kertoimenä on 1, kun taas hermorakenteen kerroin on 35. Poikkeuksena on suhtautuminen ampumiseen, joka arvioidaan vain asteikolla + ja -. Miinus ilmaisee koiran suhtautuneen voimakkaan pelokkaasti ampumiseen.

Testin loppupistemäärä ei käytännössä kerro mitään itse koirasta, vaan tulos on luettava eri osa-alueiden arvosanoista. Testin maksimipistemäärä - 300 pistettä - ei suinkaan ole optimi kaikille koiraroduille. Testituloksia tarkasteltaessa tulee aina muistaa rodun alkuperäinen tarkoitus, ja verrata tuloksia sen vaatimuksiin. (<http://www.dogsports-online.com/lte/esittely.htm> kooste Mt)

Luonnetestituloksissa airedalenterrierille ominainen valppaus näyttäytyy vilkkautena, avoimuus ja luottavaisuus luoksepäästävyys. Rohkeutta ja pelottomuutta ilmentäneen parhaiten yleinen toimintakyky, joka rodulla arvioidaan parhaimmillaankin kohtuulliseksi.

Luonnetestattuja airedalenterriereitä 1990-2020 on yhteensä 629. Vuosina 1990-2000 luonnetestituloksia on 240, joista on 28 kpl hylättyjä LTE0, sekä 1 kpl keskeytetty LT-. 2001-2010 luonnetestituloksia on 207, joissa vain 1 kpl on LTE0 ja 1 kpl LT-. Viimeisen kymmenen vuoden, 2011-2020, aikana tuloksia on 182 kpl, mutta hylättyjä, LTE0 -tuloksia on 28 kpl ja ilman tulosta/keskeytettyjä LT- tuloksia 7 kpl. Viimeisen kymmenen vuoden aikana hylättyjen ja keskeytettyjen testien määrä on kasvanut. Ilman luonnetestin ihanneprofiilia tulokset on tulkittava suuntaa antavina.

Hylkäysten syinä on laukausarkuus tai -alttius, sekä pieni (-1) tai riittämätön (-2) toimintakyky, pieni (-1) tai riittämätön (-2) taisteluhalu ja/tai haluton (-1) puolustushalu. Hylätyt koirat ovat saaneet hermorakenteeltaan pääasiallisesti tuloksen +1b "hermostunein pyrkimyksin", kun hyväksytyt tuloksissa hermorakenne on pääsääntöisesti +1a "hieman rauhaton".

Seuraavassa taulukossa vasemmanpuoleisissa sarakkeissa on mustalla luonnetestin läpäisseiden yleisimpiä arvosanoja, pois lukien toivotut, vihreällä merkityt. Oikeanpuoleisissa sarakkeissa on lihavoituna yleisimmät arvosanat, joita on hylätyissä luonnetesteissä. Näistä pieni tai jopa riittämätön toimintakyky, pieni tai riittämätön taisteluhalu, hermorakenteessa näkyvä tasapainottomuus sekä laukausalttius nousevat eniten esiin. Sinisellä on merkitty vielä hyväksyttäviä arvosanoja, joita hylätyissä osasuorituksissa esiintyy. Terävyydessä ei näyttäisi esiintyvän jäljelle jäävää hyökkäyshalua eikä temperamentissa häiritsevää vilkkautta. Hylättyjä luonnetestejä on sekä yli että alle pistemäärältään +75, mutta laukausalttiutta esiintyy yleisesti.

		Hyväksytyissä luonnetesteissä esiintyviä		Hylätyissä luonnetesteissä esiintyviä	
	Osasuoritus	Arvo	Tulos	Arvo	Tulos
1	<i>Toimintakyky</i>	+3 +2 +1a	Suuri Hyvä Kohtuullinen	+1b -1 -2	Kohtuullisen pieni Pieni Riittämätön
2	<i>Terävyys</i>	+3 +1a	Kohtuullinen ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua	+1b +2 -1	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä Suuri ilman jälj. jäävää hyökkäyshalua Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin (ei esiinny)
3	<i>Puolustushalu</i>	+3	Kohtuullinen, hillitty	+2 +1 -1	Suuri, hillitty Pieni Haluton
4	<i>Taisteluhalu</i>	+3 +2a	Suuri Kohtuullinen	+2b -1 -2	Kohtuullisen pieni Pieni Riittämätön
5	<i>Hermorakenne</i>	+3 +2 +1a	Tasapainoinen ja varma Tasapainoinen Hieman rauhaton	+1b -1	Hermostunein pyrkimyksin Vähän hermostunut
6	<i>Temperamentti</i>	+3	Vilkas	+2 +1 -1a	Kohtuullisen vilkas Erittäin vilkas Häiritsevän vilkas (ei esiinny)
7	<i>Kovuus</i>	+1	Hieman pehmeä	+3 -2	Kohtuullisen kova Pehmeä
8	<i>Luoksepäästävyys</i>	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	+2a +2b	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen
9	<i>Laukauspelottomuus</i>	+++	Laukausvarma	++ + - --	Laukauskokematon Paukkuärtyisä Laukausaltis Laukausarka

Allaolevissa taulukoissa (taulukot 5 ja 6) on luonnetesti- ja MH-luonnekuvauskäyntimäärät vuosilta 2011–2020.

Taulukko 5. Luonnetestikäynnit vuosina 2011–2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
LTE	4	6	12	13	16	15	11	17	25	28
LTEO	1	5	5	4		5	5	2	1	
LTE-	1				2	1	1	1	1	
YHTEENSÄ	6	11	17	17	18	21	17	20	27	28

Taulukko 6. MH-luonnekuvaukset vuosina 2011–2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Suoritettu					2		4	1	9	2
Ohj. kesk.									1	
Kuv. kesk.										
YHTEENSÄ	0	0	0	0	2	0	4	1	10	2

Jalostustarkastus

Airedalenterriereillä ei ole käyttäytymisen jalostustarkastuksen profiilia, joten ne eivät ole vielä osallistuneet jalostustarkastuksiin, eikä rodussa ole järjestetty virallisia jalostustarkastuksia.

Näyttelyt

Näyttelyissä airedalenterrierit käyttäytyvät yleensä mallikkaasti ja näyttelyarvosteluissa niiden käytöstä kommentoidaan usein miellyttäväksi, ja luonnetta ja temperamenttia hyväksi. Näyttelyt ovat tärkeitä tilaisuuksia myös luonteen arvioinnissa, sillä on tärkeää, että koira antaa myös vieraiden ihmisten käsitellä itseään eikä stressaannu tilanteissa, joissa on paljon muita koiria ja ihmisiä. Nämä ominaisuudet ovat oleellisia jalostusyksilöitä valittaessa. Vuosien 2011–2020 aikana airedalenterrierillä on yhteensä 3339 näyttelytulosta. EVA (ei voida kaikilta osin arvostella) tuloksia on 11kpl ja HYL (hylätty) tuloksia yhteensä 3.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Useimmissa maissa ei vaadita muotovalionarvoon käyttötulosta, esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä. Suomessa vaatimuksena on pk-tulos tai luonnetestitulostus. Rodun kotimaassa Englannissa käyttötulosta ei ole koskaan vaadittu. Tämän vuoksi luonteiden vertailu maiden välillä on vaikeaa, koska tilastotietoa ei ole.

Sukupuolten väliset erot

Koirakannan kartoituksessa ei ole tullut esille suuria eroja urosten ja narttujen käyttäytymisessä.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Airedalenterrieri on kehitetty monipuoliseen käyttöön. Se on toiminut metsästyskoirana monenlaisen riistan metsästyksessä sekä sitä on pidetty myös vahtikoirana. Tarkoituksenmukaista ja tavoiteltavaa on ollut, jos samassa koirassa yhdistyvät sekä hyvä riista- että vahtivietti. Rotua on käytetty myös erilaisissa viranomaistehtävissä.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Airedalenterrieri on nykyään Suomessa lähinnä seurakoira. Suomessa muotovalionarvoon vaaditaan kuitenkin hyväksytty luonnetestitulostus tai palveluskoirakokeen koulutustunnus. Airedalenterrieri on monipuolinen harrastuskoira ja vaikka sitä ei juurikaan käytetä enää alkuperäisessä käyttötarkoituksessa, sen toimintatarmo sekä työskentelyhalukkuus tekevät siitä hyvän harrastuskaverin mm. erilaisiin palvelus- ja pelastuskoiralajeihin, agilityyn ja tokoon.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Sotien jälkeen varsinkin Englannissa airedalenterrierin käyttö sotilas- ja poliisitehtävissä hiipui, ja kun yhteiskunnallisista muutoksista johtuen metsästyskoirien tarve väheni, airedalenterrieristä on vuosien saatossa tullut siellä pääasiassa seurakoira.

Kokeet

Airedalenterrierin monipuolisesta harrastuskäytöstä kertoo, se että tuloksia löytyy lajista kuin lajista. Tarkastellessa 2011–2020 välisenä aikana tulosten määriä on havaittavissa kisa tulosten vähentyneen. Ainoastaan Rallytokossa on havaittu pientä nousua. Tuloksia on 65 kappaletta. Nosework on vasta hiljattain hyväksytty uudeksi lajiksi, joten tähän ei ole verrokkia vielä pidemmältä ajalta.

Tuloksia on tähän mennessä tullut yksi kappale. Agilitystä on tuloksia 512 kappaletta. Käyttäytymiskokeesta on 47 tulosta. Metsästyskoirien jäljestämiskokeesta on 65 tulosta. Palveluskoirakokeista tuloksia on 149. Pelastuskoirakokeista on yhdeksän tulosta. Tottelevaisuuskokeesta on 218 tulosta. Vesipelastuskokeesta on viisi tulosta. Valjakkohiihdosta on seitsemän tulosta. Hirvikoiran jäljestämiskokeesta on yksi tulos ja vahingoittuneen hirvieläimen jäljestyskokeesta kaksi tulosta.

Taulukko 7. Käyttäytymiskokeiden tulokset vuosina 2011 - 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAKK1	1	3	1	4	3	5	2	6	10	8
PAKK0			1					2		1
PAKK-										
YHTEENSÄ	1	3	2	4	3	5	2	8	10	9

Taulukko 8. Metsästyskoirien jäljestämiskokeiden tulokset vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
VOI1		2	1	1	2		1	6	3	4
VOI2			1	2			1			3
VOI3								2		
VOI0					1	1	1	1		
VOI-										
YHTEENSÄ	0	2	2	3	3	1	3	9	3	7
AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
AVO1		2						2	3	1
AVO2						1		1	1	
AVO3									1	2
AVO0		4	1	2			1	4	3	2
AVO-										1
YHTEENSÄ	0	6	1	2	0	1	1	7	8	6
YHTEENSÄ	0	8, 5 koira	3, 2 koira	5, 2 koira	3, 1 koira	2, 2 koira	4, 3 koira	16, 5 koira	11, 5 koira	13, 5 koira

Taulukko 9. Palveluskoirakokeiden tulokset vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

PAEJ - AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAEJ-2 1										
PAEJ-2 2										
PAEJ-2 3										
PAEJ-2 0			3					1		
PAEJ-2 -			3							
YHTEENSÄ	0	0	6	0	0	0	0	1	0	0
PAEJ - VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAEJ-1 1										

PAEJ-1 2			1	1						
PAEJ-1 3						1				
PAEJ-1 0						1	1	1		
PAJ-1										
YHTEENSÄ	0	0	1	1	0	2	1	1	0	0
PAEJ YHTEENSÄ	0	0	7, 3 koiraa	1	0	2, 2 koiraa	1	2, 2 koiraa		

PAEK - VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAEK-3-1										
PAEK-3 2										
PAEK-3 3										
PAEK-3 0										
PAEK-3 -			1							
YHTEENSÄ	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

PAEK - AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAEK-2-1				1						
PAEK-2 2										
PAEK-2 3										
PAEK-2 0										
PAEK-2 -										
YHTEENSÄ	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

PAEK - ALO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAEK-1-1				1						
PAEK-1 2										
PAEK-1 3										
PAEK-1 0										
PAEK-1 -										
YHTEENSÄ	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
PAK YHTEENSÄ	0	0	1	2, 1koira	0	0	0	0	0	0

PAHA - VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAHA-3 1					2	1				
PAHA-3 2										1
PAHA-3 3										
PAHA-3 0					1	1	1		1	
PAHA-3 -			1							
YHTEENSÄ	0	0	1	0	3	2	1	0	1	1
PAHA - AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011

PAHA-2 1							1			
PAHA-2 2				1						
PAHA-2 3										
PAHA-2 0			2	2	2	1	1			
PAHA-2-										
YHTEENSÄ	0	0	2	3	2	1	2	0	0	0
PAHA - ALO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAHA-1 1					1	1	2			
PAHA-1 2			2							
PAHA-1 3										1
PAHA-1 0		2			2	1	3	1		
PAHA-1-		1		1						
YHTEENSÄ					3	2	5	1	0	1
PAHA YHTEENSÄ	0	3, 2koiraa	5, 3koiraa	4, 3koiraa	8, 4koiraa	5, 4koiraa	8, 4koiraa	1	1	2, 2koiraa
PAJÄ - VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAJÄ-3 1				1	2	1				1
PAJÄ-3 2										1
PAJÄ-3 3										
PAJÄ-3 0			1							1
PAJÄ-3 -				1						
YHTEENSÄ	0	0	1	1	2	1				3
PAJÄ AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAJÄ-2 1					1	1				
PAJÄ-2 2							1			1
PAJÄ-2 3										
PAJÄ-2 0									1	1
PAJÄ-2 -										
YHTEENSÄ	0	0	0	0	1	1	1	0	1	2
PAJÄ - ALO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PAJÄ-1 1						1	1		1	1
PAJÄ-1 2	1			1		1				
PAJÄ-1 3							1			
PAJÄ-1 0			1	1		1	2	2	2	1
PAJÄ-1 -										
YHTEENSÄ	1	0	1	2	0	3	4	2	3	2
PAJÄ YHTEENSÄ	1	0	2, 2koiraa	4, 3koiraa	3, 2koiraa	5, 2koiraa	5, 3koiraa	2, 2koiraa	4, 2koiraa	7, 3koiraa
PASU										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PASU-3 1		1						2		
PASU-3 2	2	3	1		2	1	5	1		
PASU-3 3	1				1					
PASU-3 0							1			
PASU-3 -			1		2					
PASU-2 1										

PASU-2 2	2		1		1		1			
PASU-2 3			1	1						
PASU-2 0	1		1		1	1				
PASU-2 -	1			1						
PASU-1 1					1					
PASU-1 2	1	1				1		1		
PASU-1 3			1				1			
PASU-1 0		1			2	2	2	1		
PASU-1 -					1					

PASU VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PASU-E										
PASU-EH									1	
PASU-H									2	3
PASU-T									1	
PASU-P									1	

PASU AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PASU-E										
PASU-EH										
PASU-H									1	
PASU-T										
PASU-P										
PASU2--										

PASU ALO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PASU-E										
PASU-EH										
PASU-H									1	
PASU-T										
PASU-P										
PASU1--										
YHTEENSÄ	8	6	6	2	11	5	10	5	1	0
PASU YHTEENSÄ	8	6	6	2	11	5	10	5	7	3
KAIKKI YHTEENSÄ	9	9	21	13	22	17	24	10	12	12

Taulukko 10. Tottelevaisuuskokeiden tulokset vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

EVL										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
EVL 1								1	1	
EVL 2								1	1	
EVL 3							1	4	2	
EVL 0							3	2	4	
EVL -							1			
YHTEENSÄ	0	0	0	0	0	0	5	8	8	0

VOI										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
VOI1								3	3	3
VOI2	3	1						2	1	1
VOI3	1	1	1			1		1	3	2
VOI0	4	4	2	1				1		4
VOI-	1									
YHTEENSÄ	9	6	3	1	0	1	0	7	7	10
AVO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
AVO1		1	2	2	1	2	3	5	4	
AVO2			5	4		1	2	3	2	1
AVO3			1	3		1	4	6	1	
AVO0				1			1	4		1
AVO-				1	1	1	2			
YHTEENSÄ	0	1	8	11	2	5	12	18	7	2
ALO										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
ALO1		5	5	3	1	5	1	7	16	
ALO2		3	1		3	2	3	3	6	1
ALO3		1	2	2	1	2	1	2	5	2
ALO0						1		2		
ALO-									1	
YHTEENSÄ	0	9	8	5	5	10	5	14	28	3
YHTEENSÄ	9	16	19	17	7	16	22	47	50	15

Taulukko 11. Agilitytulokset vuosilta 2011– 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Maksi-3		5	29	30	30	1				
Maksi-3 -		3	13	14	25					
Maksi-2	4	5	21	13	15					
Maksi-2 -		1	9	10	5					
Maksi-1	16	2		10	10					
Maksi-1 -	6	2	2	4	5					
YHTEENSÄ	26	18	74	81	90	1				
maxi-III										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-3 E		5	28	30	30	6	7	8	1	1
maxi-III										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-3 EH						4	1	4	1	4
maxi-III										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-3 H						1				
maxi-III										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-3 -		3	13	14	25	14	6	10	2	11
maxi-II										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-2 E	4	5	21	13	15	4		3	2	3
maxi-II										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-2 EH						3			6	5
maxi-II										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-2 H									3	4
maxi-II										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-2 -		1	9	10	5	2			7	17
maxi-I										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-1 E	16	2		10	10	10	5		10	1
maxi-I										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-1 EH						8	4			4
maxi-I										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-1 H						2	3			1
maxi-I										
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
maxi-1 -	6	2	2	4	5	12	7	4	1	8
YHTEENSÄ	26	18	73	89	90	67	33	29	33	59
	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
III	0	8	42	44	55	25	14	22	4	16
II	0	6	30	33	23	9	0	3	18	29
I	22	4	2	14	15	32	19	4	11	14
YHTEENSÄ	22	16	50	88	93	66	33	29	33	59

Taulukko 12. Pelastuskoirakokeiden tulokset 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
PEHA A HYL					1	1				
PEJÄ B HYV				1						
PEJÄ B -				1						
PEJÄ B HYL					1					
PEJÄ A HYV						1				
PEJÄ A -										
PEJÄ A HYL						1		1		
YHTEENSÄ	0	0	0	2	2	3	0	1	0	0

PEKO A / B

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
A / B 1										
A / b 2										
A / B 3										
A / B 0	1									
A / B -										
YHTEENSÄ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PEKO A/B YHT.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KAIKKI YHT.	1	0	0	2	2	3	0	1	0	0

Taulukko 13. Rallytoko-tulokset 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
MESHYV										
MESO										
MES-										
VOIHYV		3								
VOIO		2								
VOI		2								
AVOHYV	3	7	4							
AVOO	1									
AVO-	5									
ALOHYV		10	11	1		3				
ALOO		4	2		1					
ALO-		3	1		1	1				
YHTEENSÄ	9	31	18	1	2	4	0	0	0	0

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Airedalenterriereitä ei ole nykyään virkakoirina, mutta joitakin yksilöitä on pelastuskoiratoiminnassa mukana. Pelastuskoiraliiton loppukokeen toisen koeosuuden on suorittanut pari koiraa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Airedalenterrieri on älykäs ja valpas vahtikoira ja monet yksilöt omaavat vahvan riistavietin, koska sitä on vaalittu rodun syntyäaikoina haluttuna ominaisuutena. Nämä ominaisuudet eivät ole sellaisinaan kovinkaan tarpeellisia nykypäivän airedalenterrierien omistajille. Mikäli airedalenterrierille ei järjestetä riittävästi aktiviteettia omistajan taholta, koira voi alkaa omatoimisesti toteuttamaan näitä perimässään olevia käyttäytymismalleja, jotka saatetaan kokea häiritseväksi käyttäytymiseksi varsinkin kaupunkiolosuhteissa. Sen vuoksi airedalenterrierin kanssa tulisi aina harrastaa jotain, jossa se saisi käyttää myös päätään, pelkkä lenkillä käyminen ei useimmille yksilöille riitä, vaikka liikuntaa olisi runsaastikin.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Airedalenterrieri on tyypillisesti rohkea ja itsenäinen koira, joten yksinoloon liittyviä ongelmia ei ole laajasti raportoitu. Tätä ominaisuutta kysytään koirakannan kartoituksessa, joka toteutetaan viiden vuoden välein.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Airedalenterriereillä ei ole tiedossa erityisiä astumis- tai tiinehtymisvaikeuksia. Nartut ovat yleensä erittäin hyviä ja huolehtivia emoja. Pentujaan hoitavat emot suhtautuvat yleensä hyvin ystävällisesti ihmisiä kohtaan.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Airedalenterrieri suhtautuu yleensä luottavaisesti ihmisiin, sekä aikuisiin että lapsiin, tuttuihin ja vieraisiin. Koirakannan kartoituksesta selviää, että airedalenterrierit ovat pääasiassa helppoja asiakkaita eläinlääkärissä ja trimmaajalla ja hoitotoimenpiteet sujuvat hyvin myös kotona. Sen sijaan koirasosiaalisuudessa on suurta vaihtelua. Pääasiassa airedalenterrierit tulevat toimeen toista sukupuolta olevien koirien kanssa, mutta useat koirat eivät pidä samaa sukupuolta olevista lajitovereista (Koirakannan kartoitus).

Pelot ja ääniherkkyys

Airedalenterriereillä ilmenee ääniherkyyttä jonkin verran. Luonnetesteissä noin 10 % koirista reagoi laukauksiin. Koirakannan kartoituksessa on havaittavissa hienoista ääniherkyyden vähentymistä airedalenterriereissä. Koviin ääniin reagoi vastanneista 4,73 % ja ei reagoi 46,15 %. Ampumiseen reagoi 16,36 % ja ei reagoi 41,82 %. Ukkoseen reagoi 16,47 % ja ei reagoi 42,35 %. Ilotulitteisiin reagoi 28,07 % ja ei reagoi 30,41 %. Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana kerätty data osoittaa, että voimakkaasti ääniin reagoivien koirien osuus on hitaasti pienentynyt ja vastaavasti reagoimattomien kasvanut (Koirakannan kartoitus). Airedalenterrierit eivät erityisemmin pelkää korkeita paikkoja tai liukkaita alustoja. Jonkun verran esiintyy epäluuloisuutta outoja hahmoja ja esineitä kohtaan (Koirakannan kartoitus).

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Rodulla ei ole raportoitu ilmenevän erityisiä ikään liittyviä käytöshäiriöitä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Airedalenterriereillä ei ole tiedossa rodulle ominaisia rakenteellisia tai terveydellisiä seikkoja, jotka vaikuttaisivat koirien käyttäytymiseen. Kipua aiheuttavat luusto- tai nivelsairaudet voivat kuitenkin vaikuttaa koiran käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Ei toivottuja, mutta yksilöissä joskus esiintyviä ominaisuuksia ovat arkuus ja liiallinen pehmeys. Lisäksi ei toivottu ominaisuus on aggressiivisuus muita koiria kohtaan. Airedalenterrierin ei siis pitäisi olla epävarma, mutta eräänlaista epävarmuutta ilmentää ns. räyhäminen.

Jotkut koirat ovat niin vilkkaita, etteivät ne pysty keskittymään pitkäjänteisyyttä vaativiin tehtäviin ja silloin myös niiden käytös saattaa vaikuttaa hermostuneelta. Ampumiseen reagoivia ja muuten puutteellisen hermorakenteen omaavia airedalenterriereitä on myös.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Pääasiallisesti käytösongelmat johtuvat ominaisuuksista, jotka ovat olleet toivottavia rodun kehityksen alkuaikoina, esimerkiksi vahtivietti, puolustushalu, riistavietti sekä aggressiivisuus toisia koiria kohtaan. Osa ongelmista johtuu huonosta hermorakenteesta, joka ei ole rodulle tyypillinen ominaisuus.

Ongelmien vähentämiseksi jalostusyksilöiden valinnassa tulisi painottaa rotutyypillistä käyttäytymistä ja luonnetta sekä välttää ylivilkkaiden tai puutteellisella hermorakenteella varustettujen koirien käyttämistä. Tämän vuoksi luonnetestausta suositellaan ennen jalostuskäyttöä. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Voimaantulovuosi	Vastustettava sairaus	Vaadittavat toimenpiteet	Raja-arvot
1988	Lonkkavika	Lonkkakuvaus ja virallinen lausunto	Ei raja-arvoa
2012	Lonkkavika	Lonkkakuvaus ja virallinen lausunto	Raja-arvo C
2012	Kyynärnivelen kasvuhäiriö	Kyynärkuvauslausunto	Ei raja-arvoa
2012	Silmäsairaudet	Silmätarkastuslausunto enint. 12 kk vanha	Ei PRA, gRD, tRD
2017	Kyynärnivelen kasvuhäiriö	Kyynärkuvaus ja virallinen lausunto	Raja-arvo 1

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Luusto- ja nivelsairaudet

Lonkkavika

HD (= hip dysplasia) eli lonkkanivelen kehityshäiriö on koirilla esiintyvä vaiva, joka korkea-asteisena saattaa invalidisoida koiran ja aiheuttaa sille kipua.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikuttajia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla.

Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen-kasvuhairio>)

Asteet A ja B ovat terveiksi luokiteltavia ja asteet C, D ja E sairaksi. Kuitenkin koirien lonkkanivelten muoto vaihtelee liukuvalla asteikolla täydellisestä pallonivelestä lähes nivelettömään tilaan. Tämän vuoksi erot eri asteiden välillä ovat liukuvia. On kuitenkin huomionarvoista, että D- ja E-asteisissa lonkkanivelissä esiintyy siinä määrin löysyyttä, että se pääsääntöisesti johtaa nivelrikkoon. Lonkkien suhteen voidaan yksinkertaistaa asiaa niin, että C:ssä havaitaan lieviä merkkejä dysplasiasta, mutta B:n suhteen ei sellaisia varmuudella voida todeta.

Viimeisin airedalenterrieri, jolla on tilastoitu E-asteen lonkkavika, on syntynyt vuonna 1988. C-aste haittaa harvoin koiran arkielämää tai harrastuskäyttöä, mutta D-lonkkaiseksi arvioidut airedalenterrierit saattavat kärsiä ikääntyessään. Pelkkä lausunto ei kuitenkaan tee koirasta sairasta, vasta oireet tekevät. Oireiden ilmeneminen on hyvin yksilöllistä. Nykytietämyksen mukaan lonkkavika on monigeenisesti periytyvä ja ympäristötekijöillä (ravinto, liikunta) on myös suuri vaikutus siihen, minkäasteinen tauti koiralle kehittyy. (ELL Anu Lappalainen: Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö

Taulukko 14. Lonkkakuvaustulokset ja eriasteisten dysplasioiden ilmentyminen vuosina 2011–2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VUOSI	SYNTYNEET	A	B	C	D	E	YHTEENSÄ
2011	62	8	7	11	2	0	28
2012	67	15	15	7	4	0	41
2013	96	22	24	9	1	0	56
2014	58	10	15	8	2	0	35
2015	48	6	8	5	2	0	21
2016	41	5	5	5	7	0	22
2017	52	3	13	9	1	0	26
2018	50	1	8	6	5	0	20
2019	58	7	9	8	1	0	25
2020	50	0	3	0	0	0	3
YHTEENSÄ	582	77	107	68	25	0	277

Taulukko 15. Eriasteisten lonkkakuvaustulosten prosentuaaliset osuudet kaikista lausunnoista vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VUOSI	TUTKITTU	A	B	C	D	E
2011	45%	29%	25%	39%	7%	0%
2012	61%	37%	37%	17%	10%	0%
2013	58%	39%	43%	16%	2%	0%
2014	60%	29%	43%	23%	6%	0%
2015	44%	29%	38%	24%	10%	0%
2016	54%	23%	23%	23%	32%	0%
2017	50%	12%	50%	35%	4%	0%
2018	40%	5%	40%	30%	25%	0%
2019	43%	28%	36%	32%	4%	0%
2020	6%	0%	100%	0%	0%	0%
YHTEENSÄ	48%	28%	39%	25%	9%	0%

PEVISA:n mukaan lonkkakuvaustuloksen C saanut koira tulee parittaa A- tai B-tuloksen saaneen yksilön kanssa.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varisliisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä.

Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisä.

Suomessa kyynärnivelen kuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/kyynarnivelen-kasvuhairiot>)

Taulukko 16. Kyynärnivelen kuvaustulokset ja eriasteisten dysplasioiden ilmentyminen vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VUOSI	SYNTYNEITÄ	0	1	2	3	YHTEENSÄ
-------	------------	---	---	---	---	----------

2011	62	16	8	2	0	26
2012	67	27	12	3	0	42
2013	96	39	8	8	1	56
2014	58	28	7	0	0	35
2015	48	13	5	2	1	21
2016	41	15	3	3	1	22
2017	52	13	9	1	3	26
2018	50	14	1	5	0	20
2019	58	20	1	2	2	25
2020	50	0	3	0	0	3
YHTEENSÄ	582	185	57	26	8	276

Taulukko 17. Kyynärnivelkuvaustulosten prosentuaaliset osuudet vuosilta 2011-2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VUOSI	TUTKITTU	0	1	2	3
2011	42%	62%	31%	8%	0%
2012	63%	64%	29%	7%	0%
2013	58%	70%	14%	14%	2%
2014	60%	80%	20%	0%	0%
2015	44%	62%	24%	10%	5%
2016	54%	68%	14%	14%	5%
2017	50%	50%	35%	4%	12%
2018	40%	70%	5%	25%	0%
2019	43%	80%	4%	8%	8%
2020	6%	0%	100%	0%	0%
YHTEENSÄ	47%	67%	21%	9%	3%

Jalostukseen käytettävillä yksilöillä suositus on tulos 0 tai 1 kyynärkuvauksesta.

Silmäsairaudet

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)/retinopatia

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia

näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. (<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>)

Airedalenterrieri on ollut vuodesta 2015 mukana Helsingin yliopiston tutkimusprojektissa, jossa Hannes Lohen tutkimusryhmä etsii geenivirhettä, joka aiheuttaa PRA:ta airedalenterriereillä, koska vuonna 2015 ilmeni useita tapauksia nopeasti etenevästä sairaudesta, joka sokeuttaa koiran jo hyvin nuorena, 4 – 5-vuotiaana. Tämän tavoiteohjelman kirjoittamisen aikaan on vielä epäselvää, onko kyse PRA:sta vai jostain muusta verkkokalvon sairaudesta, koska tässä sairaudessa muutokset voivat alkaa eri silmissä eri aikaan ja on myös tapauksia, joissa muutoksia on vain toisessa silmässä. Tutkimusprojekti antaa toivon mukaan valaistusta siihen, mikä sairaus on kyseessä ja tavoitteena on myös kehittää sairaudelle geenitesti, jolla voidaan seuloa kantajat ja estää näin taudin ilmentyminen jälkeläisissä. (<http://www.koirangeenit.fi/projektit/tutkimusprojektit/silmasairaudet/verkkokalvon-rappeuma/>)

Rodun PEVISA-ohjelman mukaan PRA sulkee koiran pois jalostuskäytöstä.

Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi, eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla, ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Perinnöllistä kataraktaa sairastavaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Retinan dysplasia

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (mRD), geografiseen (gRD) ja totaaliseen (tRD). mRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. mRD ei vaikuta näkökykyyn. gRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja tRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. mRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. gRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

Rodun PEVISA-ohjelman mukaan gRD- ja tRD-muotoja sairastavia koiria ei saa käyttää jalostukseen ja mRD-muotoa sairastavan koiran saa parittaa ainoastaan tämän sairauden suhteen terveen koiran kanssa.

Taulukko 18. Silmäpeilaukset ja silmiltään terveiden koirien osuudet vuosina 2011– 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

VUOSI	SYNTYNEITÄ	TUTKITTU	TUTKITTU %	TERVEITÄ	TERVEITÄ %
2011	62	25	40%	11	44%
2012	67	39	58%	13	33%
2013	96	53	55%	22	42%
2014	58	36	62%	16	44%
2015	48	19	40%	7	37%
2016	41	17	41%	2	12%
2017	52	19	37%	6	32%
2018	51	18	35%	10	56%
2019	58	22	38%	16	73%
2020	52	18	35%	12	67%

2015 ja 2016 rodussa ilmeni useita retinopatiatapauksia ja rotuyhdistys kehotti kaikkia airedalenterrierin omistajia käyttämään koiransa silmäpeilauksessa, jotta ongelman laajuus selviäisi. Vetoamus tuotti tulosta ja useat koiranomistajat myös antoivat koiransa verinäytteen Hannes Lohen tutkimusryhmän käyttöön.

Taulukko 19. Airedalenterriereiden lausunnot virallisista simätarkastuksista vuosina 2011 – 2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

2011		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	14	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	11	
Muu iris sairaus, todettu	1	
Muu verkkokalvon sairaus, todettu	1	
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1	
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	5	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	6	
2012		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	21	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	12	
Ektooppinen cilia, todettu	1	
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	2	
Kortikaalinen katarakta, todettu	3	
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	1	
Muu verkkokalvon sairaus, todettu	4	
Posterior polaarinen katarakta, todettu	1	

PRA. todettu	7	
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	4	
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	9	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	11	
Silmämuutosten vakavuus, vakava	2	

2013		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	30	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	22	
Kaihin laajuus, lievä	1	
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	1	
Kortikaalinen katarakta, todettu	1	
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	3	
Muu verkkokalvon sairaus, todettu	2	
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	1	
Näköhermon vajaakehitys / mikropapilla, todettu	1	
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1	
PHTVL/PHPV, sairauden aste 2 - 6	1	
PRA. todettu	1	
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	1	
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	5	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	23	
2014		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	16	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	16	
Kaihin laajuus, lievä	1	
Kortikaalinen katarakta, todettu	3	
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	1	
Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu	1	
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1	
Posterior polaarinen katarakta, todettu	2	
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	1	
RD, multifokaali, todettu	1	
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	5	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	10	

2015		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	6	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	7	
Kaihin laajuus, lievä	2	
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, epäilyttävä	2	
Kortikaalinen katarakta, todettu	2	
PPM, iris-iris, todettu	1	
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu	3	
RD, geograafinen, todettu	1	
RD, multifokaali, todettu	1	
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	1	

Silmämuutosten vakavuus, lievä	3	
--------------------------------	---	--

2016		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	13	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	2	
Kaihin laajuus, lievä	1	
Kortikaalinen katarakta, todettu	2	
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	1	
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1	
PPM, iris-iris, todettu	1	
PPM, iris-kornea, todettu	1	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	11	
Vilkkuluomen ruston kiertymä, todettu	1	
2017		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	12	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	5	
Nukleaarinen katarakta, todettu	1	
Näköhermon vajaakehitys / mikropapilla, todettu	1	
Posterior polaarinen katarakta, todettu	1	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	8	
Silmämuutosten vakavuus, vakava	1	
2018		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, epäilyttävä	2	
Distichiasis, todettu	7	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	7	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	8	
2019		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	2	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	12	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	2	
2020		
DIAGNOOSI	ESIINTYMIÄ	
Distichiasis, todettu	2	
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	1	
Silmämuutosten vakavuus, lievä	2	

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Muut silmäsairaudet

Distichiasis, ylimääräiset silmäripset

Luomen reunassa luomirauhasten laskuaukosta uloskasvavia ylimääräisiä ripsiä kutsutaan distichiasis-ripsiksi (aikasemmin nimitys cilia aberranta). Vaivaa esiintyy monella rodulla jo nuoresta iästä alkaen. Ylimääräisiä ripsiä voi esiintyä sekä ylä- että alaluomissa, ja tavallisesti molemmissa silmissä. Ylimääräiset ripset eivät aina aiheuta harvalukuisena ongelmia, mutta runsaslukuisena ne aiheuttavat silmän sarveiskalvon ärtymistä, silmän siristystä, punoitusta ja lisääntyntä kyynelvuotoa. Ärsyttäessään silmää ylimääräiset ripset voidaan nyppiä pois. Ne kasvavat kuitenkin yleensä takaisin. Jos ylimääräisiä ripsiä on runsaasti, niin kirurgiset toimenpiteet voivat olla tarpeen. Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmän mukaan vuosina 2015–2020 syntyneillä koirilla on todettu 42 distichiasis tapausta. Eläinlääkärit ovat koulutetumpia ja pienetkin muutokset silmissä kirjataan virallisiksi aikaisempaa tarkemmin.

Entropium, silmäluomen sisäänkiertymä

Entropium, silmäluomen sisäänkiertymä, aiheuttaa sen, että sekä silmäripset että silmäluomen karvat hankaavat sarveiskalvoa ja aiheuttavat koiralle kipua. Leikkaushoidolla koira saadaan oireettomaksi. Suomessa ei ole viime vuosina tavattu airedalenterriereillä entropiumia. Sairauden periytymistapaa ei tunneta. Entropiumista kärsivää tai sen vuoksi operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Muut luusto- ja nivelsairaudet

Selkäongelmat

Vuosina 2006–2010 syntyneiden airedalenterriereiden kartoituksessa vuodelta 2017 11 % vastanneista oli tai oli ollut jonkinasteisia selkävaivoja. Lievimmat aiheuttivat vanhuusiällä jäykkyyttä ja vakavimmat ovat johtaneet koiran lopetukseen jo nuorena. Tapaukset vaihtelevat, mutta ongelmakohta on usein viimeisten selkänikamien tai lannerangan alueella. Siellä voi olla välilevyn rappeuma, välilevyn pullistuma, spondyloosi, luupiikkejä tai hermokanavan ahtauma. Selkävaivojen hoito on tapauskohtaista. Joskus päästään hyviin tuloksiin konservatiivisilla hoidoilla, joskus apu saattaa löytyä leikkauksesta. Kipulääkitys voi riittää pitämään vanhan koiran liikuntakykyisenä ja elämäniloisena. Lievätkin selkäongelmat saattavat estää koiran harrastuskäytön, ja vakavissa tapauksissa ne johtavat koiran ennen aikaiseen lopettamiseen. Oireileville koirille suositellaan selän kuvausta.

Immuunijärjestelmään liittyvät sairaudet

Ihottumat ja allergiat

Vuoden 2017 koirakannan kartoitukseen (2006–2010 syntyneet koirat) vastasi 177 henkilöä, joista 40:llä koiralla mainittiin olevan allergian oireita. Allergian oireet olivat yleisin syy eläinlääkärissä käyntiin. Oireet olivat useimmiten iho-oireita myös vatsa- oireita sekä korvatulehduksia. 23 % kertoi koiran kärsineen joskus jonkinasteisista iho-ongelmista. Osa ihottumista oli allergiasta johtuvia, osa hormoniperäisiä tai ärsytyksestä (trimmaus, uinti, jne.) johtuvia. Osaan ei ole löydetty syytä. Allergiat ovat useimmiten ruoka-aineallergioita, jotka pysyvät kurissa oikealla ruokavaliolla. Toisaalta jalostustoimikunnalle on ilmoitettu myös muutamasta koirasta, jotka on lopetettu vaikeiden iho-ongelmien vuoksi. Vaikka iho-ongelmia ei ole pystytty osoittamaan yhdestä syystä johtuviksi, on kuitenkin viitteitä siitä, että koirilla saattaa olla erilaista alttiutta iho-ongelmiin suvuittain. On osoitettu, että allergia taipumus on perinnöllistä. Koska kyseessä on pahimmillaan koiralle suurta kärsimystä aiheuttava vaiva, kasvattajia kehoitetaan välttämään iho-ongelmista tai allergioista kärsivien koirien käyttöä jalostukseen.

Allergiat altistavat ihotulehduksille, myös hot spoteille. Allergisen koiran ihon suojakerros on puutteellinen ja mikrobit pääsevät helposti lisääntymään iholla. Kutina on monesti pitkittynyttä, ja johtaa jatkuvaan nuolemiseen ja raapimiseen.

Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairauksissa elimistön puolustusjärjestelmä hyökkää yksilön omia soluja vastaan. Useimmat autoimmuunisairaudet saadaan hallintaan lääkityksellä, mutta hoito ja ennuste ovat aina koira- ja sairauskohtaisia.

Koirakannan kartoituksessa v. 2017 (2006–2010 syntyneet koirat, 177 vastausta) mainittiin kuusi tapausta (aivoperäinen (ms-taudin oireet), keratiitti, kilpirauhasen vajaatoiminta, Addisonin tauti ja Trombosytopenia eli verihiutale- niukkuus (2 kpl).

Terveystietokyselyssä oli mainittu lisäksi SLO ja IMHA.

Aiemmissa kartoituksissa on mainittu autoimmuunisairauksista **AIHA** eli autoimmuuni hemolyyttinen anemia ja autoimmuuni artriitti.

Muut sairaudet

Keuhkosairaus

Perinnöllinen sairaus. Pennun keuhkot eivät ole kehittyneet tarpeeksi syntymän hetkellä. Havaitaan vastasyntyneillä pennuilla. Suurin osa pennuista menehtyy muutaman päivän sisällä syntymästä. Tutkimuksissa on selvinnyt, että yhden geenin virhe aiheuttavan kehityshäiriön, josta kuolema johtuu. Keuhkosairauteen olemassa geenitesti.

Munuaisvika (PLN/PLE)

Perinnölliseksi epäilty progressiivinen nefropatia on synnynnäinen, etenevä munuaissairaus, joka johtaa lopulta kuolemaan. Sairauden oireita ovat oksentelu, ruokahaluttomuus, laihtuminen, lisääntynyt jano ja lisääntynyt virtsaaminen, ripuli ja kuivuminen. Parantavaa hoitoa ei ole. Diagnoosi pystytään varmistamaan vasta ruumiinavauksessa. Munuaiset ovat vaaleat, kutistuneet, ryppyiset ja keskikohdaltaan kovettuneet.

Perinnöllisyyttä tai periytymistapaa ei ole pystytty todistamaan. Koska sairauden periytymistapa useilla muilla roduilla on yksinkertaisesti resessiivisesti periytyvä. Samaa suhtautumistapaa sovelletaan myös airedalenterrierillä, eli vaarassa sairastua tai tunnettua kantajaa (koiralla on sairaita jälkeläisiä tai sairas vanhempi) ei suositella jalostukseen käytettäväksi. Pitää muistaa, että yhdistämällä kantaja-kantaja, saadaan vaarassa sairastuvia pentuja, mutta kun yhdistetään terve-vaarassa sairastua, saadaan kaikki kantajia. Tämä kantajien seuraava sukupolvi yhdistettynä terveeseen, saadaan 25% terveitä, 75% kantajia.

Sydänviat

Vuoden 2017 koirakannan kartoituksessa ei mainittu olevan kovin paljon sydänongelmia (4,76 % vastanneista raportoi näistä koirakannan kartoituksessa). Suurimmalla osalla tapauksista on todettu lievä sydämen sivuääni tai läppävika vanhemmalla iällä, mikä ei vaikuta juurikaan koiran elämään. Yksi koira oli ilmoitettu kuolleen yllättäen nuoremmalla iällä. Vuoden 2017 koirakannan kartoituksessa mainittiin viisi koira, joilla sydänsairaus oli todettu alle 7-vuotiaana.

Suositus on, että koirat, joilla todetaan sydänoireita, tutkittaisiin myös virallisesti, niin että sydänsairauksista saadaan kattavampaa tietoa.

Kapeat alaleuat

Airedalenterriereillä, kuten muillakin pitkä- ja kapeapäisillä koirilla esiintyy kapeaa alaleukaa, jolloin toinen tai molemmat alakulmahampaat painavat ikeneen tai kitalakeen aiheuttaen koiralle kipua. Jalostusvalinnoissa on asiaan kiinnitettävä huomiota siihen, että kuono-osa on rotumääritelmän mukaisesti voimakas.

Seuraavia sairauksia on Suomessa tavattu yksittäisillä koirilla:

kilpirauhasen vajaatoiminta, Cushingin syndrooma, Addisonin tauti, legg-perthes, leukemia, epilepsia, haimatulehdus ja silmäsairaudet: corneal dystrophy, pannus, glaukooma, episkleriitti

Muita ongelmia:

Myös seuraavia yleensä koirilla esiintyviä ongelmia on myös airedalenterriereillä: Näiden yleisyyttä seurataan viiden vuoden välein tehtävällä koirakannan kartoituksella.

- Kivesviat
- Napatyrät
- Purentaviat ja hammaspuutokset
- Häntämutkat
- Keuhkojen kehittymättömyys

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukossa 13 on airedalenterriereiden kuolinsyyt vuosina 2011–2020 Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

Taulukko 20. Airedalenterriereiden raportoidut kuolinsyyt Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

KUOLINSYY	KESKIMÄÄRÄINEN ELINIKÄ	YHTEENSÄ
Hengitystiesairaus	14 vuotta 5 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	11 vuotta 3 kuukautta	2
Immunologinen sairaus	6 vuotta 0 kuukautta	2
Kadonnut	14 vuotta 9 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 3 kuukautta	47
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	6 vuotta 1 kuukautta	5
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 5 kuukautta	10
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriön vuoksi	2 vuotta 9 kuukautta	1
Luusto- ja nivelsairaus	8 vuotta 11 kuukautta	9

Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	9 vuotta 3 kuukautta	3
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 vuotta 5 kuukautta	11
Selkäsairaus	11 vuotta 6 kuukautta	7
Sisäeritysrauhasten sairaus	8 vuotta 9 kuukautta	2
Sydänsairaus	8 vuotta 11 kuukautta	14
Tapaturma tai liikennevahinko	6 vuotta 1 kuukautta	7
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	13 vuotta 2 kuukautta	37
Virtsatie tai lisääntymiselinten sairaus	9 vuotta 9 kuukautta	4
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 6 kuukautta	31
Kaikki yhteensä	10 vuotta 4 kuukautta	194

Taulukosta nähdään, että airedalenterrierien yleisin kuolinsyy on kasvainsairaudet ja syövät. Vanhuus on kuolinsyytilastossa toisena ja kolmantena ovat sydänsairaudet. On huomioitava, että taulukon keskimääräiset eliniät perustuvat tietoihin, jotka koiran omistaja on antanut jalostustietojärjestelmään. Tämä saattaa vääristää airedalenterrierin keskimääräistä elinikää todellista pidemmäksi.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Airedalenterrierin keskimääräinen pentuekoko on 6 viimeisen 5 v vuoden (2016– 2020) syntyneistä pentueista laskettuna.

Astumisvaikeudet

Rodulla ei ole raportoitu astumisvaikeuksia.

Tiinehtymisvaikeudet

Airedalenterrierillä ei ole raportoitu tiinehtymisvaikeuksia.

Synnytysongelmat

Airedalenterrierit ovat rakenteeltaan ja mittasuhteiltaan normaaleja, joten erityisiä synnytykseen liittyviä ongelmia ei esiinny.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Airedalenterrierit ovat yleensä hyviä emoja pennuilleen, eikä tiedossa ole pentujen hoitamiseen liittyviä ongelmia.

Pentukuolleisuus

Pentukuolleisuus on normaalisti pieni. Pennut joiden kuolinsyytä ei tiedetä, tulisi toimittaa ruumiinavaukseen.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Muita synnyttäisiä vikoja tai epämuodostumia ei tiedetä esiintyvän keskimääräistä enempää.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis-

ja hyvinvointiongelmiille

Rodulla ei ole erityisiä ulkomuotoon liittyviä anatomisia piirteitä, jotka altistavat rodun yksilöitä sairauksille tai hyvinvointiongelmiille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Vuonna 2015 airedalenterriereiltä löydettiin useita PRA-tapauksia, joita rodulla on ilmennyt aikaisemmin vain hyvin harvakseltaan. Tämän vuoksi käynnistettiin tutkimusprojekti Helsingin yliopistossa, jossa Hannes Lohen tutkimusryhmä yrittää löytää geenin, joka aiheuttaa tämän sairauden airedalenterrierillä. Tämän tavoiteohjelman kirjoitushetkellä ei ole varmaa tietoa, onko kyseessä PRA vai joku muu retinopatia, koska sairaus alkaa eri tavalla kuin PRA, vaikka loppuvaihe onkin samannäköinen kuin PRA:ssa. Airedalenterriereillä verkkokalvomuutokset saattavat myös alkaa eri aikaan eri silmissä ja etenemistahti myös vaihtelee.

(<http://www.koirangeenit.fi/projektit/tutkimusprojektit/silmasairaudet/verkkokalvon-rappeuma/>)

Rotuyhdistus on vedonnut kaikkiin airedalenterriereiden omistajiin, että he peilauttaisivat koiriensa silmät aikaisintaan 3 v. iässä ja toimittaisivat myös verinäytteen tutkimusryhmälle, jotta tutkimukseen riittäisi materiaalia.

Ongelmien mahdollisia syitä

Airedalenterrierin jalostuksessa käytetään paljon ulkomaista jalostusmateriaalia ja ulkomaisten koirien terveystuloksia ei aina ole saatavilla. Tämän vuoksi taustalla olevista ongelmista tai perimässä olevista rasitteista ei tiedetä.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Ryhmä: 3

FCI:n numero: 7

Hyväksytty: FCI 22.11.2012, Kennelliitto 11.12.2012

Alkuperämaa

Iso-Britannia

Käyttötarkoitus

Terrieri

FCI:n luokitus

Ryhmä 3 terrierit

Alaryhmä 1 suuret ja keskikokoiset terrierit Käyttökoetulos vapaaehtoinen.

Lyhyt historiaosuus

Airedalenterrieri on kotoisin Isosta-Britanniasta, Yorkshiren kreivikunnasta. Rodun kerrotaan saaneen nimensä Airedalen näyttelystä, jossa esitettiin suuri määrä Waterside-terriereitä Wharfe-, Calder- ja Aire-jokien laaksoista. Airedalenterrieri on kookkain terrierirotu, siinä yhdistyvät tämän roturyhmän kaikki ominaisuudet ja se tunnetaan myös "terrierien kuninkaana".

Airedalenterrierillä on erittäin hyvä hajuaisti ja sitä on käytetty jälkikoirana Afrikassa, Intiassa ja Kanadassa. Sota-aikoina Punainen Risti on käyttänyt airedalenterrieriä. Sitä on myös käytetty sekä Britanniassa että Venäjällä niin poliisi- kuin sotakoiranakin.

Yleisvaikutelma

Terriereistä kookkain, lihaksikas, aktiivinen ja melko tanakkarakenteinen koira, joka ei vaikuta liian korkearaajaiselta eikä pitkärunkoiselta.

Käyttäytyminen / luonne

Valpasilmeinen, nopealiikkeinen ja kaikkeen tapahtuvaan hyvin tarkkaavaisesti suhtautuva. Luonnetta kuvastavat silmien ilme, korvien asento ja pysty häntä. Airedalenterrieri on avoin ja itsevarma, ystävällinen, rohkea ja älykäs. Aina valpas, ei vihainen, kuitenkin peloton.

Pää

Tasapainoinen, kallo ja kuono-osa ovat suunnilleen yhtä pitkät. Päässä ei ole poimuja.

Kallo-osa

Kallo: Pitkä ja tasainen, ei liian leveä korvien välistä, kapenee hieman silmiä kohti. Otsapenger: Tuskin havaittava.

Kuono-osa

Kirsu: Musta.

Kuono: Silmien alapuolelta täyteläinen. Kuononselkä ei kovera eikä voimakkaasti kapeneva vaan jalomuotoinen, ei kiilamainen eikä karkea.

Huulet: Tiiviit.

Leuat / hampaat / purenta: Leuat ovat syvät, voimakkaat, vahvat ja lihaksikkaat, sillä voimakas kuono on erittäin toivottava. Leuat eivät saa olla niin ylikehittyneet, että posket vaikuttaisivat pyöristyneiltä tai pullistuneilta. Hampaat ovat voimakkaat. Leikkaava purenta, ts. yläleuan hampaat ovat tiiviisti alahampaiden etupuolella ja hampaat ovat suorassa kulmassa leukoihin nähden; tasapurenta on kuitenkin sallittu. Ylä- tai alapurenta on virhe.

Posket: Tasaiset ja kuivat, eivät ulkonevat.

Silmät: Tummat ja suhteellisen pienet, eivät ulkonevat. Ilme on terrierimäinen, valpas ja älykäs. Vaaleat tai ulkonevat silmät ovat vakava virhe.

Korvat: V:n muotoiset, poskenmyötäiset ja pienet, kuitenkin suhteessa koiran kokoon. Korvan taitekohta on hieman pääläen tason yläpuolella. Riippuvat tai liian ylös kiinnittyneet korvat ovat virhe.

Kaula

Kuiva, lihaksikas, keskipitkä ja kohtalaisen vankka, vähitellen lapoja kohti levenevä. Ei löysää kaulanahkaa.

Runko

Selkä: Lyhyt, vahva, tasainen ja vaakasuora, ei pehmeä.

Lanne: Lihaksikas. Koira on tiivisrakenteinen eli sillä on pitkä rintakehä ja lyhyt lanneosa. Pitkä lanneosa aiheuttaa selän pehmeyttä.

Rintakehä: Syvä, ei leveä, noin kyynärpäiden tasolle ulottuva. Kylkiluut ovat kaarevat.

Häntä

Perinteisesti typistetty. (Huom. Suomessa typistyskielto.)

Typistetty: Ylöskiinnittynyt ja terhakkaasti pystyssä, ei selän päälle kiertyvä. Voimakas ja tanakka.

Hännänpää on suunnilleen pääläen korkeudella.

Typistämätön: Ylöskiinnittynyt ja terhakkaasti pystyssä. Voimakas ja tanakka.

Raajat Eturaajat

Kyynärpäät: Rungonmyötäiset, vapaasti liikkuvat. Kyynärvarret: Pystysuorat ja vahvaluustoiset.

Etukäpälät: Pienet, pyöreät ja tiiviit, eivät sisään- eivätkä ulospäin kääntyneet. Varpaat ovat kohtalaisen kaarevat, päkiät paksut ja täyteläiset.

Takaraajat

Reidet: Pitkät ja voimakkaat.

Polvet: Hyvin kulmautuneet, eivät sisään- eivätkä ulospäin kääntyneet. Sääret: Lihaksikkaat.

Väljalat: Kintereet matalat ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Takakäpälät: Pienet, pyöreät ja tiiviit, eivät sisään- eivätkä ulospäin kääntyneet. Varpaat ovat kohtalaisen kaarevat, päkiät paksut ja täyteläiset.

Liikkeet

Raajat liikkuvat suoraan eteenpäin. Eturaajat liikkuvat vapaasti ja yhdensuuntaisesti. Edestä katsottuna ne ovat etuosan suorana jatkeena, käpälät ovat samalla etäisyydellä toisistaan kuin kyynärpäät.

Takaraajojen työntö on tehokas.

Karvapeite

Karva: Kovaa, tiivistä ja karkeaa, ei niin pitkää, että se vaikuttaisi pörröiseltä. Karva on suoraa ja pinnanmyötäistä peittäen rungon ja raajat. Peitinkarva on kovaa, karkeaa ja jäykkää, aluskarva lyhyempää ja pehmeämpää. Hyvin karkea karva voi olla enemmän tai vähemmän laineikasta. Kihara tai pehmeä karvapeite on vakava virhe.

Väri: Rungon satula, niska ja hännän yläpuoli ovat mustat tai mustaan on sekoittunut muunvärisiä karvoja (grizzle), muualla karvapeite on punaruskea (tan). Korvat ovat usein tummemmat, myös kaulassa ja kallon sivuilla saattaa esiintyä varjostusta. Muutama valkoinen karva eturaajojen välissä hyväksytään.

Koko

Säkäkorkeus: Urokset noin 58–61 cm, nartut 56–59 cm.

Virheet

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

Hylkäävät virheet

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus.
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen.

Huom. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Näyttelytulosten määrä on suhteellisen vakio vuosittain. Vuosina 2011 – 2020 keskimäärin on tuloksia 323 vuodessa. Kymmenen vuoden aikana näyttelyissä on käynyt kaikkiaan 280 koiraa.

Merkillepantavaa on myös se, että kymmenen vuoden aikana käyttöluokassa on saanut tuloksen vain kaksi koiraa vuonna 2014. Airedalenterrierin näyttelytrimmaus on vaativaa ja siksi tilastosta on havaittavissa, että näyttelytuloksien takana on paljon pienempi määrä koiria kuin tulosten määrästä voisi päätellä.

Taulukko 21. Näyttelykäynnit vuosilta 2011-2021

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	79% (469)	18% (107)	2% (14)	0% (1)	1% (4)	0% (1)	596 tulosta
Nuorten luokka	85% (510)	14% (81)	1% (6)	0% (0)	0% (1)	0% (0)	598 tulosta
Avoin luokka	76% (873)	20% (233)	3% (36)	0% (1)	0% (5)	0% (2)	1150 tulosta
Käyttöluokka	50% (1)	50% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	2 tulosta

Valioluokka	95% (760)	5% (37)	0% (0)	0% (0)	0% (1)	0% (0)	798 tulosta
Veteraaniluokka	92% (180)	7% (14)	1% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	195 tulosta
Yhteensä	84% (2793)	14% (473)	2% (57)	0% (2)	0% (11)	0% (3)	3339 tulosta

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rodulle ei ole vielä laadittu ulkomuodon jalostustarkastuksen profiilia, joten jalostustarkastuksia ei ole järjestetty.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Airedalenterrierien ulkomuodon taso on Suomessa tällä hetkellä kansainvälisestikin hyvä. Myös koirien käyttäytyminen on pääasiassa rotumääritelmän mukaista. Kasvattajat ovat Suomessa kiinnittäneet tähän asiaan huomiota, koiria mm. käytetään melko paljon luonnetesteissä ja erilaisissa käyttökokeissa. Suomen muotovalion arvoon vaaditaan joko hyväksytty luonnetestitulostai palkinto palveluskoirakokeessa. Näyttelyihin osallistutaan melko ahkerasti, tosin näyttelytrimmauksen suoritussyys karsii helposti osallistumisintoa.

Oikean rotutyyppin säilyttäminen on olennaista. Airedalenterrieri on ryhdikäs, tasapainoinen ja vankka, mutta kuitenkin tyylikäs koira. Runko on neliömäinen, mutta ei liioitellun lyhyt. On muistettava, että airedalen on pystyttävä toimimaan erilaisissa käyttötehtävissä.

Kaunismuotoinen pää ja terhakka, utelias ilme sekä koko olemus kuvastavat myös airedalen luonnetta. Koirien koko ei ole ongelma, tosin vaikuttaa siltä, että liian pieniä airedaleja palkitaan helposti näyttelykehissä. Liian kapeita ja kevyitä koiria on jonkin verran. Toisaalta airedale ei saa olla liian raskas, ”rottweilermainen”. Usein takaosa on voimakkaammin kulmautunut kuin etuosa, eikä koira silloin ole tasapainoinen. Tämä näkyy erityisesti liikkeissä.

Pää on pitkä ja kapea, ”tiiliskiven muotoinen”. Sen pitäisi olla riittävän voimakas varsinkin kuono-osastaan ja silmien alta. Leuat ovat vahvat ja hampaat isot, käyttökoiralle sopivat. Kapeaa alaleukaa esiintyy jonkin verran, jolloin alakulmahampaat saattavat painaa ikeneen. Tasapurenta sallitaan, mutta epätasainen purenta, jossa keskimmäiset alaetuhampaat työntyvät rivistä ulos, on merkki heikosta alaleuasta. Myös hammaspuutoksia on jonkin verran, harvoin kuitenkaan monen hampaan puutoksia, eikä etuhampaita yleensä ole liian vähän – silloin tällöin on myös ylimääräisiä etuhampaita, mutta sitä ei ole pidetty ongelmana. Melko usein näkee liian pyöreitä kallo-osia.

Kallon ja kuonon linjat eivät ole yhdensuuntaiset, kuten rotumääritelmä vaatii. Tällöin kallo on usein myös raskas ja syvä. Tummiin silmiin älykäs ilme on tärkeä. Vaaleat, isot silmät pilaavat ilmeen, onneksi ne ovat Suomessa nykyisin harvinaisia. Melko monilla koirilla on silmien ympärillä voimakasta tummaa pigmenttialuetta, ns. kajalia, mikä ei ole toivottavaa. Se saa silmät näyttämään suuremmilta kuin ne ovat. Myöskään liian syvällä sijaitsevat liian pienet silmät eivät ole hyvät. Tällöin myös silmäluomet ovat usein liian löysät, mikä altistaa tulehduksille tai silmäluomen kiertymälle. Korvien asento vaikuttaa rodunomaiseen ilmeeseen. Airedalella ei kuulu olla pienet kettuterrierin korvat, eivätkä suuret, raskaat ajokoiran korvat. Korvien taitekohta on hieman pääläen yläpuolella ja melko ohut korvalehti on tiiviisti poskenmyötäinen. Pienet ja jäykät korvat nousevat helposti pystyyn.

Kaula on pitkä – ei kuitenkaan ylipitkä – ja hieman kaareva. Se ei saa olla liian ohut eikä liioin ”hirvenkaula”. Lyhyt- ja paksukaularainen airedale ei ole tyylikäs. Myöskään löysä kaulanahka ei ole toivottavaa.

Etusa ja rintakehä eivät saa olla liian raskaita ja tynnyrimäisiä, mutta eivät myöskään liian kapeita, muussa tapauksessa sydän ja keuhkot eivät saa riittävästi tilaa. On huomattava, että airedalella on tyyppillinen terrierin etusa: olkavarsi on pystympi kuin ”normaalikoiralla” ja etukulmaukset melko

avoimet. Lapa on viisto, jolloin kaulan ja selän yhtymäkohta muodostuu sulavaksi. Eturaajat ovat suorat. Ranteet ovat lähes suorat, ne taipuvat vain lievästi. Tassut ovat tiiviit ja varpaat hyvin kaareutuneet. Löysät ja liikeradaltaan virheelliset liikkeet paljastavat etuosan puutteellisen rakenteen. Usein koira on seisoessaan rodunomainen, mutta liikkeellelähtö osoittaa rakennevirheet.

Runko on neliömäinen: säkäkorkeus on sama kuin rungon pituus. Liioitellun lyhytrunkoiset koirat eivät ole enää tyyppillisiä eivätkä terverakenteisia, vaikka niitä usein ihannoidaankin. Neliömäinen runko muodostuu, kun etuosa on rodulle hyvin kulmautunut, kaula liittyy sulavasti runkoon, ja toisaalta hännänsiirtäminen on tarpeeksi korkealla. Selän pitäisi olla suora, mutta notko- ja köyryselkäisiäkin näkee. Matala hännänsiirtäminen puolestaan pilaa ylälinjan. Airedalen selkälinja on vaakasuora, ei takaluisu, kuten vaikkapa dobermannilla. Usein nuori koira saattaa vaikuttaa jopa hieman takakorkealta, ilman että sen mittasuhteet olisivat virheelliset.

Takaraajat ovat koiran ”moottori”. Airedalen kuuluu kyetä liikkumaan jätävästi ja tehokkaasti. Reisi on leveä ja hyvin kulmautunut, takaosa voimakas. Takaosa on leveämpi kuin etuosa. Polvien tulee olla riittävästi kulmautuneet, sillä suorat polvet altistavat vammoille.

Häntä on tanakka, korkealle kiinnittynyt, ja se kannetaan pystyssä. Häntä kaartuu useimmiten selälle, vaikka suurempi olisikin toivottava. Hännän ei tulisi olla liian kierteinen. Häntämutkia esiintyy jonkin verran. Aikaisemmin, kun häntä työstettiin, häntien viat eivät tulleet esiin.

Liikkeiden tulee olla yhdensuuntaiset. Varsinkin etuliikkeissä on usein puutteita, kuten epävakaut tai vispaavat liikkeet. Myös tehottomia takaliikkeitä esiintyy. Kun takaosa on heikko, työntövoima puuttuu. Myöskään ahtaat takaliikkeet eivät ole harvinaisia. On myös koiria, joiden liikkeet ovat epätasapainoisia, koska etu- ja takakulmaukset eivät ole tasapainossa. Usein takaosa on huomattavasti enemmän kulmautunut kuin etuosa. Se taas johtuu näyttävyyden hakemisesta, mikä on yleistä monessa rodussa.

Airedalen turkki on tyyppillinen nypittävä terrierin turkki, jossa on karkea, vahvavärinen peitinkarva ja alla pehmeä pohjavilla. Pehmeä karva ja liian kihara tai avoin turkki ovat virheellisiä. Tosin on huomattava, että trimmauksen eri vaiheissa karva voi tuntua välillä pehmeältä, vaikka sen laadussa ei olisikaan vikaa.

Väri on punaruskea, ”tan”, mantteli musta tai erisävyinen harmahtava ”grizzle”. Myös punaiseen vivahtava mantteli, ”red grizzle”, on täysin hyväksyttävä. Värin syvyys liittyy usein turkin karkeuteen. Haalistuneen sävyinen tan-väri ja nokisuus liittyvät usein huonoon karvanlaatuun. Airedalet ovat pentuna lähes mustia, kuten dobermann tai rottweiler, mutta iän myötä musta väri vähenee. Aikuisella koiralla liiallinen musta väri reisissä, lavoissa ja kaulan alapuolella ei ole toivottavaa.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Airedalenterrierillä ei ole merkittäviä ulkomuotoon liittyviä, koiran terveyttä tai hyvinvointia alentavia piirteitä. Liiallisen neliömäisyyden (lyhytselkäisyyden) sekä takaosan voimakkaamman kulmautumisen tavoittelemista tulisi välttää terveen rakenteen kustannuksella.

Ongelmien mahdollisia syitä

Em. rakenteelliset ongelmat saattavat aiheutua siitä, että jalostetaan ensisijaisesti ulkonäköä eikä ajatella käyttöominaisuuksia.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi
2018–2022

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Airedalenterriereiden ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma tuli voimaan 2007.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukossa 14 on listattuna 20 käytetyintä jalostusurosta viimeisen kymmenen vuoden ajalta ja taulukossa 15 on käytetyimmät nartut samalta ajanjaksolta. Nuorimpien jalostuskoirien vaikutusta rodun ominaisuuksien kehittymiseen ei voi arvioida, sillä niiden jälkeläisistä ei ole vielä terveystutkimustietoja.

Käytetyimmät urokset ovat omilta terveystuloksiltaan (lonkat, kyynärnivelet ja silmät) melko terveitä. Alhainen tutkittujen jälkeläisten määrä vaikeuttaa jälkeläisten laadun analysointia, mutta taulukosta 2011–2020 voidaan havaita, että mm. käytetyimmän uroksen, Happy Pop's Jack-In-The-Box, jälkeläisillä on 27 % kyynärniveldysplasiaa (tutkittu 38 %) ja silmäongelmia 60 % (tutkittuja 34 %) ja lonkkadysplasiaa 18 % (tutkittu 38 %). Toiseksi eniten käytetyn, Est Etiam Rideamus Semper, jälkeläisillä kyynärniveldysplasiaa on 7 % (tutkittu 56 %) ja silmäongelmia on 50 % (tutkittu 44 %) ja lonkkadysplasiaa 60 % (tutkittu 56 %).

Käytetyimmän jalostusnartun, High Voltages Sweet Melody, jälkeläisillä on kyynärniveldysplasiaa 67 % (tutkittu 33 %) ja silmäongelmia 33 % (tutkittu 13 %) ja lonkkadysplasiaa 100 % (tutkittu 33 %). Toiseksi eniten käytetyn nartun, Big Lady's Jewel Again, jälkeläisillä on kyynärniveldysplasiaa 10 % (tutkittu 53 %) ja silmäongelmia 40 % (tutkittu 53 %) ja lonkkadysplasiaa 40 % (tutkittu 53 %).

Taulukko 22. 20 käytetyintä jalostusurosta syntymävuoden mukaan vuosina 2011–2020 (Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

Koirilta, joilla on Kansainvälisen muotovalion arvo (C.I.B.) on käytettävän tilan vuoksi jätetty pois muut valiotittelit ja voittaja-arvot.

	Uros	synt	Pennut				Lonkat				Kyynärnivelet				Silmät			
			Pentu- eet	Yhteen- sä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkit- tu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Saira- s %
1	FI MVA JV-13 HAPPY POP'S JACK-IN-THE- BOX	2012	4	29	0	16	11	2	38%	18%	11	3	38%	27%	10	6	34%	60%
2	C.I.B. EST ETIAM RIDEAMUS SEMPER	2014	7	27	0	4	15	9	56%	60%	15	1	56%	7%	12	7	44%	58%
3	C.I.B. FLAIRE MATTERHORN FOR SHER	2013	4	26	0	51	12	1	46%	8%	12	5	46%	42%	12	7	46%	58%
4	C.I.B. KATHERINA'S LAND WILL BE DONE	2017	3	24	12	0	6	0	25%	0%	6	2	25%	33%	1	0	4%	*
5	POHJ MVA BIG LADY'S WINSTON CHURCHILL	2014	2	19	10	0	5	3	26%	60%	5	1	26%	20%	5	1	26%	20%
6	BIG LADY'S MATTHEW MCCOY	2012	3	15	0	0	7	3	47%	43%	7	2	47%	29%	6	2	40%	33%
7	C.I.B. KATHERINA'S LAND WISH ME LUCK	2017	3	14	13	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*

8	RILIIS SÄLLIHÄN SE	2013	1	11	0	0	4	1	36%	25%	4	3	36%	75%	3	3	27%	100%
9	C.I.B. EXTEMPORE PRIVATE PLEASURE JV-14 HeJW-14	2014	1	9	0	0	6	6	67%	100%	6	4	67%	67%	3	1	33%	33%
10	AIRESTRIKE MEIDAN SPRUCE	2013	1	8	0	0	1	0	12%	0%	1	0	12%	0%	0	0	0%	*
11	C.I.B. BIG LADY'S IRON DUKE	2011	1	8	0	5	5	1	62%	20%	5	2	62%	40%	4	2	50%	50%
12	C.I.B. SAREDON DELIVERANCE	2015	3	8	0	3	5	1	62%	20%	5	3	62%	60%	5	2	62%	40%
13	HAPPY POP'S JUST IN TIME	2012	1	7	0	0	3	1	43%	33%	3	0	43%	0%	3	1	43%	33%
14	SE JV-13 BIG LADY'S OCTOBER NOBLE SE MVA PMJV-13 PMV-13	2012	1	7	0	0	3	1	43%	33%	3	0	43%	0%	3	1	43%	33%
15	FI MVA EE JMVA EEV-12 EEJV-12 EUVV-19 JOVAL ANGEL'S SPECIAL DELIVERY	2011	2	7	0	3	1	0	14%	0%	1	0	14%	0%	1	1	14%	100%
16	C.I.B. OKYL RED ROBIN	2012	1	7	0	12	1	0	14%	0%	1	0	14%	0%	1	1	14%	100%
17	BIG LADY'S GORGEOUS GANGSTER	2011	1	6	0	0	3	2	50%	67%	3	0	50%	0%	2	1	33%	50%
18	BIG LADY'S ON THE ROCK'S	2012	1	6	0	0	1	1	17%	100%	1	0	17%	0%	1	1	17%	100%
19	C.I.B. HIGH VOLTAGES SUPER HERO	2015	2	6	5	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
20	BALT MVA EE JMVA KATHERINA'S LAND SOME MARATHON	2011	1	5	0	0	5	5	100%	100%	5	2						

Taulukko 23. 20 käytetyintä jalostusnarttua syntymävuoden mukaan vuosina 2011 – 2020
(Lähde: Kennelliiton jalostustietojärjestelmä)

	Narttu	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Kynärnivelet				Silmät			
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	C.I.B. HIGH VOLTAGES SWEET MELODY	2015	3	30	12	0	7	6	23%	86%	7	5	23%	71%	4	1	13%	25%
2	FI MVA BIG LADY'S JEWEL AGAIN	2011	3	19	0	0	10	4	53%	40%	10	1	53%	10%	10	5	53%	50%
3	C.I.B. ILO AURALAN ELLA STELLA	2017	2	16	10	0	2	0	12%	0%	2	1	12%	50%	2	1	12%	50%
4	BIG LADY'S WHAT'S UP	2014	2	14	8	0	4	1	29%	25%	4	1	29%	25%	4	1	29%	25%
5	FI MVA JV-14 HeJW-14 ALOIZ DELI VANDA RUBBEKKIA	2013	3	14	0	15	2	0	14%	0%	2	0	14%	0%	2	2	14%	100%
6	C.I.B. HIGH VOLTAGES ROCK DIVA	2013	2	14	0	0	11	5	79%	45%	11	4	79%	36%	3	1	21%	33%
7	KLOFKULLA'S FIRST LADY	2014	2	13	0	16	5	1	38%	20%	5	0	38%	0%	4	4	31%	100%
8	AIRWIRE FOR YOUR EYES ONLY	2017	2	12	5	0	3	1	25%	33%	3	0	25%	0%	3	1	25%	33%
9	LT MVA BIG LADY'S BRILLIANT WISH	2015	1	11	0	0	4	0	36%	0%	4	1	36%	25%	4	0	36%	0%

10	LILYDALE APRICOT ASTRID	2013 1	11	0	0	4	1	36%	25%	4	3	36%	75%	3	3	27%	100%
11	C.I.B. BIG LADY'S OUR MADAM BUTTERFLY	2012 2	11	0	52	9	0	82%	0%	9	1	82%	11%	9	8	82%	89%
12	FI MVA BIG LADY'S GILDED WISH	2011 1	10	0	11	3	0	30%	0%	3	1	30%	33%	3	2	30%	67%
13	FI MVA DK MVA V-14 HeW-14 BIG LADY'S MAGICAL FAITH	2012 1	9	0	0	2	1	22%	50%	2	2	22%	100%	2	2	22%	100%
14	BIG LADY'S AVA GARDNER	2015 1	9	0	0	3	0	33%	0%	3	3	33%	100%	3	2	33%	67%
15	POHJ MVA KATHERINA'S LAND WHY NO	2017 1	9	0	0	5	3	56%	60%	5	1	56%	20%	5	1	56%	20%
16	HAPPY POP'S JENNYFER LO	2012 1	8	0	0	1	0	12%	0%	1	0	12%	0%	0	0	0%	*
17	BIG LADY'S SOLID GOLD	2013 1	8	0	0	2	2	25%	100%	2	1	25%	50%	1	0	12%	0%
18	HISPIDUS EXCELLENTIA	2014 1	8	0	0	6	3	75%	50%	6	3	75%	50%	4	4	50%	100%
19	AT MVA AT JMVA KJSG15 YOUNG DUKE'S SNOW WHITE	2014 1	8	0	0	5	3	62%	60%	5	1	62%	20%	1	0	12%	0%
20	BIG LADY'S XYLIA	2015 1	7	0	0	3	1	43%	33%	3	0	43%	0%	3	0	43%	0%

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoiteohjelman toimeenpanoesitys	Toimenpide	Tulos
Vuotuiset rekisteröinnit vähintään 100 koiraan vuodessa	Rodun tunnettuutta on yritetty kasvattaa rotuesittelyillä	Tavoite ei ole toteutunut, silmätutkimustilanne on vähentänyt pentumäärää
Keskimääräinen vuotuinen sukusiitosprosentti alle 3,0 %	Tuontisperma, tuontikoirat, jalostuslainat	Tavoite on toteutunut, keskimääräinen sukusiitosprosentti 0.81 % viimeisen 10 vuoden aikana.
Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä ei saisi ylittää 10 % sukupolven pennuista.	Tuontisperma, tuontikoirat, jalostuslainat	Yksikään uros ei ylitä suositusta (30 pentua) kymmenen viime vuoden aikana

Hyödynnetään mahdollisuutta tuoda jalostuskoiria ja spermaa	On hyödynnetty ja tullaan edelleen jatkamaan	12 urosta 20:stä käytetyimmästä on tuontikoiria tai ulkomaisia
Kaikki Suomessa asuvat jalostuskoirat luonnetestataan ennen jalostuskäyttöä tai ennen 4. ikävuotta		Tavoite on toteutunut pääosin.
Viidessä vuodessa kokeissa tai kilpailuissa kävisi 15 % kyseisenä aikana rekisteröidyistä koirista.	Pennunomistajan oppaaseen lisätään tietoa airedalenterrierin kanssa harrastamisesta	Tavoitteena 40 tulosta eri koirilta 5 vuoden aikana. Neljän vuoden tarkastelussa on havaittavissa tuloksia yli 80 kpl. Katsomme tavoitteen saavutetuksi.

Silmäsairauksien leviämisen estäminen	PRA-tutkimusprojekti käynnissä Helsingin yliopistossa. Yhdistys on organisoinut ryhmäsilmatarkastuksia eri paikkakunnilla.	Tutkimusprojekti on edelleen kesken eikä tuloksia ole saatu.
D-lonkkaisten koirien osuus pienemmäksi, ei E-lonkkaisia.	2011 tuli PEVISAan sääntö, jonka mukaan D-lonkkaisten vanhempien jälkeläisiä ei enää rekisteröidä.	D-lonkkaisten koirien osuus ei ole kasvanut, viimeisin virallinen E-lonkkakuvaustulos on vuodelta 2008.
PEVISA:an sisällytettyjen sairauksien lisäksi jalostukseen ei käytetä koiria, joilla on entropium, allergia, autoimmuunisairaus tai joka on arka tai aggressiivinen.		Ei ole tiedossa että näitä sairauksia sairastavia koiria olisi käytetty jalostukseen.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostuksessa käytetään paljon ulkomaisia koiria, joten suurin osa Suomessa syntyneistä pennuista jää jalostuksen ulkopuolelle. Suomessa syntyneitä uroksia, joiden luonne ja ulkonäkö ovat laadukkaat sekä karvanlaatu on säilytetty trimmaten nyppimällä näyttelytuloksen saamiseksi, tulee aktiivisesti etsiä jalostuskäyttöön

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuosituksia päivitettiin kasvattajapäivillä maaliskuussa 2016 nuorilla koirilla ilmenneiden PRA-tapausten vuoksi siten, että koiria ei suositella käytettävän jalostukseen alle kolmevuotiaina ja ne pitäisi silmäpeilata terveiksi ennen astutusta. Muuten jalostussuositukset ovat ajantasaiset terveystilanteeseen verraten. PEVISAn päivitystarve arvioidaan uudelleen, kun PRA-tutkimus etenee ja tarpeellinen geenitesti toivottavasti saadaan.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Jalostuspohja on airedalenterriereillä hyvin kapea, joten rotujärjestön tavoitteena on laajentaa jalostuspohjaa. Tämän toteutumista vaikeuttaa se, että maailmanlaajuisesti rodun kanta pohjautuu pitkälti samoihin linjoihin. Jalostuskäyttöön pyritään saamaan mahdollisimman suuri osuus myös Suomessa syntyneistä jalostuskelpoisista koirista

Käyttäytyminen ja luonne

Pyritään säilyttämään airedalenterrierin iloinen ja ystävällinen luonne. Jalostukseen ei käytetä arkoja tai aggressiivisia koiria. Jalostusyksilöt tulisi luonnetestata ennen jalostuskäyttöä.

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteena saada geenitesti airedalenterrierin PRA:han/retinopatiaan. Tutkimusprojekti Helsingin yliopistossa Hannes Lohen tutkimusryhmässä on käynnissä. Jatketaan silmatarkastusten järjestämistä ja verinäytteiden ottoa. Jos geenitesti sairauteen saadaan, päivitetään PEVISAA sen osalta.

Jalostukseen käytetään yli kolmevuotiaita koiria, jotka on todettu silmiltään terveiksi. Silmälausunto on voimassa 12 kk.

Jos pikkuaivoataksiapentuja syntyy, yritetään ne tutkia esim. suomenajokoirien geenitestillä, joka on olemassa samantyyppiseen sairauteen. Näin pyritään selvittämään, onko kyseessä sama sairaus. D-lonkkaisten koirien määrä pienemmäksi. Jalostukseen ei käytetä 2-kynäräisiä koiria.

Ulkomuoto

Tavoitteena on edelleen, että koirilla ei ole sellaisia ulkomuotovirheitä, jotka tekevät rodun tunnistamisen vaikeaksi. Liioitellut piirteet eivät ole toivottavia.

Liian kapealeukaisia tai hammasvirheellisiä koiria ei käytetä jalostukseen.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Vanhemmilla on oltava ennen astutusta virallinen lonkka- ja kyynärniveltulos, jonka tulisi olla A tai B lonkkien osalta ja 0 tai 1 kyynärien. Jos toinen vanhemmista on C-lonkkainen, toisen on oltava tulokseltaan joko A- tai B-lonkkainen. Lisäksi C-lonkkaisen kyseessä ollessa on yhdistelmän täytettävä ainakin toinen seuraavista kriteereistä:

- kyseisen koiran tutkituista vanhemmista, isovanhemmista, täyssisaruksista ja jälkeläisistä on lonkkavikaisia alle 20 %
- pentueen vanhempien lonkkaindeksien keskiarvo astutushetkellä on vähintään 101. Ulkomaisten urosten kohdalla hyväksytään ko. maan virallinen tulos.

Astutushetkellä Suomessa asuvilla koirilla tulee olla virallinen silmäpeilauslausunto, joka ei saa olla 12 kk vanhempi. Pyritään siihen, että ulkomaisilla koirilla on myöskin voimassaoleva silmäpeilauslausunto. Koira ei saa sairastaa näkökykyyn vaikuttavaa tai kipua aiheuttavaa silmätauti. Perinnöllistä kataraktaa, PRA:ta, gRD:ta ja tRD:ta sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Diagnoosi ”muu vähämerkityksellinen kaihi” ei kuitenkaan sulje koiraa jalostuksesta. Jos koiralla on todettu mRD, on parituskumppanin oltava RD:n osalta terve. Jalostukseen käytettävien koirien tulisi olla yli kolmevuotiaita. Ikäsuositus liittyy vuonna 2015 löytyneisiin PRA-tapauksiin, jotka ovat puhjenneet nuorilla koirilla. Vanhemmilla täytyy olla vähintään arvosana H näyttelystä. Yhdistelmän sukusiitosprosentin ylärajaksi suositellaan 6,25 % viidellä sukupolvella laskettuna. Arkaa tai aggressivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Uroksen suositeltu elinikäisen jälkeläismäärän yläraja on 30 pentua. Tämä suositus on peräisin vuosien takaa, jolloin vuosittaiset rekisteröintimäärät olivat paljon nykyistä suurempia. Jälkeläismääräsuositusta tulisi arvioida uudelleen.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Jalostuspohjaa pyritään laajentamaan käyttämällä jalostuksessa ulkomaisia koiria, tuontikoiria sekä tuontispermaa sellaisista linjoista, joista ei ole aikaisempaa jalostusmateriaalia Suomessa.

Uusille pennunomistajille tehtävään oppaaseen lisätään tietoa urosten jalostuskäytön vähimmäisvaatimuksista, jotta koiria saataisiin mahdollisimman laajasti jalostuskäyttöön. Jalostustoimikunta myös julkaisee jäsenistölle uroslistakyselyn, jotta mahdollisimman moni jalostukseen kelpaava uros tulisi hyödynnettyä (tämä aloitettiin jo syksyllä 2016). Jalostusuroksen jälkeläismäärärajaksi on asetettu 30 pentua. Rekisteröintimääriin suhteutettu

jälkeläismäärä on 11-12 jälkeläistä tai n. 2-3 pentuetta.

Pentulistakriteerit ovat nähtävillä yhdistyksen nettisivuilla ja ne ovat tiukemmat kuin PEVISA-säännöt.

Luonteen ja käyttäytymisen osalta luonnetestikäyntien ja harrastuskäytön lisäämiseksi uuteen pennunomistajan oppaaseen lisätään tietopaketti. Koirien omistajia kannustetaan osallistumaan koiran luonnetta ja/tai käyttäytymistä arvioiviin testeihin.

Luonnetestille, MH-luonnekuvaukselle ja käyttäytymisen jalostustarkastukselle laadittavia ihanneprofiileja käytetään koirien analysoinneissa. Kahta samaa, ei toivottua ominaisuutta omaavaa yksilöä ei tule yhdistää keskenään ja tässä testeistä saatava tieto tulee hyödyntää jalostusvalinnoissa. Jalostukseen ei pitäisi käyttää ylivilkkaita tai hermostuneita koiria, vaan painottaa rotutyypillistä käyttäytymistä. Testien hyödyntämisestä järjestetään koulutusta.

Terveyden edistämiseksi kannustetaan koiranomistajia käyttämään koiransa lonkka- ja kyynärkuvauksissa sekä silmätutkimuksissa. PRA:n/retinopatian tutkimusaineistoa tuotetaan edelleen koirien antamien verinäytteiden ja silmätarkastusten avulla.

Ulkomuodon osalta jalostussuosituksena on, että liian kapealeukaisia ja hampaiston osalta virheitä omaavia koiria ei käytetä jalostukseen.

Kaikki airedalenterrieriharrastajat toivotetaan avoimesti mukaan järjestön toimintaan, lisätään jäsenhankintaa ja kiinnitetään huomiota ystävälliseen käyttäytymiseen näyttelyissä, kokeissa, koulutuksissa sekä kaikissa muissa tilaisuuksissa koirien kanssa. Kasvattajille tarjotaan mahdollisuus liittää uusien pentujen omistajat yhdistyksen jäseniksi edullisesti.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Rodun PRA-tilanne on vaikuttanut koirien jalostuskäyttöön ja pienentänyt pentuemäärää. Geenitestin saaminen helpottaisi jalostusvalintoja eikä jalostuspohja kaventuisi liikaa.

Populaation pienuudesta johtuen yhdenkin koiran vaikutus saattaa heijastua koko kantaan. Tämä tuo uhkan terveysongelmien leviämisestä useisiin yksilöihin.

Mahdollisuutena on airedalenterrierin tunnetuksi tekeminen monipuolisena rotuna ja rodun kiinnostuksen kasvattaminen aktiivisten koiraharrastajien keskuudessa. Tällä voisi olla rotuun pentumäärää nostava vaikutus.

Varautuminen ongelmiin

Toimenpiteet jalostuspohjan laajentamiseksi tämän tavoiteohjelman mukaisesti. Tekemällä rotujärjestön toimintaa avoimemmaksi ja helpommin lähestyttäväksi, jolloin uusien aktiivisemmasta osallistumisesta kiinnostuneiden jäsenten on helppo osallistua toimintaan.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

2022	luonnetestin, MH-luonnekuvauksen ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen, sekä ulkomuodon jalostustarkastuksen profiilien tekeminen ja hyväksyttäminen SKL:ssa
2023	- geenipohjan (monimuotoisuus) kartoituksen suunnittelu - luonnetestin järjestäminen
2024	- Kasvattajapäivät

2025	- koirakannan kartoitus
2026	- uuden JTO:n valmistelu ja ennakkotarkastuttaminen - Kasvattajapäivät
2027	- uuden JTO:n ja PEVISA-ohjelman hyväksyminen
Joka vuosi	- julkaistaan terveystilastot, sekä näyttely- ja koetilastot - PRA-tutkimukseen osallistuminen toiveena geenitestin saaminen, projektin etenemisen jatkuva seuraaminen ja sen vaiheista tiedottaminen jäsenistölle - erikoisnäyttely - koirakannan kartoitus - luonnetestin järjestäminen - rodun esittely koiratapahtumissa - yhteistyö ulkomaisten airedalenterrieriyhdistysten kanssa
Tarvittaessa	- ulkomuototuomarikoulutuksen, kollegion tai näyttökokeen järjestäminen, ulkomuototuomarineuvotteluun osallistuminen

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Airedalenterriereiden käyttäytymistä sekä terveyttä seurataan säännöllisesti tehtävillä koirakannan kartoituksilla. Seuraava kartoitus tehdään vuonna 2025.

7. LÄHTEET

KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, <https://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx?FCI=0>

Kennelliitto, www.kennelliitto.fi

Suomen airedalenterrieriyhdistys, www.airedalenterrieri.fi

Koirakannan kartoitus 2017

8. LIITTEET

Liite 1. <https://www.thekennelclub.org.uk/media/16222/airedale%20terrier.pdf>

https://www.thekennelclub.org.uk/media/749036/airedale_terrier.pdf